Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дена ◆ ШИНАРА, 4 ДЕКАБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 145 (7023). ▸ Мах 3 кеп.

МОСКВА. Серийно арахеца йолаяй электронно - вычислительни техника Iамматохкама центро (НИЦЭВТ) кийчъяь керда киз бола ЭВМ ЕС 1066.

Кердача ЭВМ балха овсарле — секунде пхи миллионал кIезигагIа йоаца командаш, оперативни памята боккагIа яь че. Арахьара память хьаара, дайнеш дIачузодара - хьателара а кийчъяра а мел яла средстваш я цун болх беш, хIанзарча ЕС ЭВМ машинех эгтара лакхагIа дола технико-экономически хьежамаш да цун, хIана пайда эцаш мел йолча режимашка болх бу-лургболаш я из.

Керда ЭВМ хьаяра болх социалистически содружества мехкий ЭВМ БIарчча цхьа система хьаяра программаца бийза баьб. Вычислительни техника хIанзарча средстваща СЭВ-а членаш долча мехкий халкъа боахам Iалашбе безаш я из программа.

СУРТА ТIА: электронно-вычислительни техника Iамма - тохкама центра дисплейни зале ЭВМ-ацара кинженерий диалог. БIарччача цхьан системе кердá ЭВМ кийчъеча шерра юкъеиххьай машинги проектировани. ХургйолЧа электронно - вычислительни машинашта конструировани яра чоалхане проблемаш вычислительни техника хьалхагIа кийчъяь хиннача средстваща къестаю специалисташа.

Р. ДЕНИСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАШ ЧАКХДАККХА ШУ!

СийлахЬ-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетаяьча къахьегама вахте а этте дика толамаш доахаш хьайоагIарех я Грозненски производственни швейни объединене шоллагIча цехера ялхлагIа йола участок.

Духхьал дIадахача кIирагIа хIара дийнахьара норма 130 процентал кIезигагIа кхоачашьяьяц участки коллективерча хIамаш тегараша.

ХIанз уж дIахьош ба тIем тIа шийна вахар дIаденнача Советски Союза Турпала И. Сергеева сийна къахьегама вахте. Цу вахте массарел дикагIа хьонхамаш хиларца белгала ба хIамаш тегараш Аь. Мачукаева, С. Алеханова, Г. Моисенко, Р. Ильясова. Цар хIара сменагIа 150 процент кхоачашъю шоай нормаш.

СУРТА ТIА: Аь. Мачукаева, С. Алеханова, Р. Ильясова, Г. Моисеенко.

И. ПЛИЕВА сурт.

Яхьа дневник

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШГЪЯЬЯ

ЦхьайтталлагIа пятилетка йолаеча дена г. Грознера Ленински района промышленни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIарех я цIагIа къахьегара йолча Нохч-ГIалгIай комбината коллектив. Хаддаза цо лелаеш я КПСС райкомен райисполкомен карера кара тела ЦIе байрах. Иштта къахьегаш болча комбината болхлоша ханал пхьа шуи ши бутти хьалха рапорт деннад пхе шера план кхоачашъярах. Пятилетка чакхъялалехьа пачхьалкхен планах лаьрхIачул совгIа яра а хийца цар маьхала йоаккхаргья йиъ миллион сома маьхал чухьнахьа йовцаш йола тайп-тайпара продукци.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалъяьяла я Грозненски сельски районера Виноградни яхача юртара мастера Дакуев Вахас кулгалдеча вязальни участкен Баталов Андарбек керте латтача Толстов-Юртовски вязальни участка коллективи. Цар эггара хьалха рапорт делар пятилетка задани кхоачашъярах.

ТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧОТАГIА

Советски халкъо СийлахЬ-боккхача Даймехка тIем тIа йоккха Котало яьккха 40 дузача цIейна сийленца накъабахара деррига шоай низам оарцагIдаьхад Вознесеновски газо-бензинови завода болхлоша. Цудухьа беттагара беттага шоай производственни хьокхамаш дикагIа а хулийташ, шоаш тIайца декхараш даим тIехкхоачашдеш хьабоагIа уж. Бензин арахецарен газ лакхарен шера план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь. тIадоагIача шера февраль бетта чотагIа из продукце арахецаш ба уж. ХIаналехьа шера планах лаьрхIачул совгIа 14 миллион гаргга кубически метр газа 11 эзар тонн совгIа бензин даьккхад цар. Ер шу доладелча дена таханарча денга кхачалехьа планал совгIа маьхала яьккхай 430 эзар гаргга сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Завода цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалха а латташ башха-дика толамаш доахаш я Баркинхоев Баппира кулгалдеча комбинированни установка коллектив Богданов Александр керте латтача компрессорни станце коллектив.

ЙОАГIАЧУЛ ДУККХАГIА

Шоаш укх шера тIайца декхараш тIехкхоачашдеш, къаьстта дика къахьегаш ба «Чечингесельстрой» треста чулоагIача Грозненски аьшкабетона конструкцей завода болхлой. Ханал хьалха кхоачашъяьй дерригача технико-экономически хьокхамий цхьайтта бетта план. ЛаьрхIа хинначул дукхагIа ехкай 170 эзар гаргга сома маьха гIишлон материалаш, арахийцай 350 эзар гаргга сом мах бола товарни продукци. Иззаза кхоачашъяьй нормативно-цIена продукци арахецара пачхьалкхен план а.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 17,1 процент тIехкхоачаш а яь, из йяра чотагIа хьаьй планал совгIа ара мел хийца товарни продукци.

Предприяте цехашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг хьаькхай Гуниев Хьусен Асеевич керте латтача хьу чакхйоахача цеха коллективо. Ноябрь бутт боча деношка цо рапорт делар шера план кхоачашъярах. Ер бутт боалехьа шера заданел совгIа цо арахецаргья итташ эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

КУЛГАЛДУ БОЛХЛОЙ ДЕШАШ БА

Укх деношка Грозне, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома заседаней зале хилар дегIаена социализм эргаяьккха тоаяра теореи практикан актуальни проблемаш Iомаяра йолча партийно-боахама актива республикански школа ладувгIарий заняти.

ЛадувгIараша юкъе ба республика партийни, советски, профсоюзни бехктоихаме балхахой, министерствай, ведомствай, производственни объединеней, массови информаце средствай кулгалхой. Царех дукхагIа бараш КПСС областной комитета докладчикаш хиларца дувца дешна, заняти йолаюш бутт хьалха хиннача политден итогаш йяр. Цу хана къахьегама коллективашка дувцаш дар нарарча шера планаши тIанйдаь декхараш толаме кхоачашдарца, хIаьта иштта хьайбаш Iаигара дихара кийчо ярца дувзадена дешаш.

КПСС обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева чакхдаьннача политден итогашта лаьрххIа анализ а яь, аьлар, из чакхдоаккхаш къахьегамхоша де - могадаь деррига хIамаш, яь критически замечанеш, предложенеш министерствашта, ведомствашта, предприятей, партийни, советски организацей кулгалхошта дIайовзийтай. Царех дукха ярош хIанале кхоачашъяьй. Де дезар де кожаш кхоачашъяр, дикза дертдоацача моттигашна эттa хьал тоадара тIадерзадь дола хьдла гIулакхаш дар.

Цул тIехьагIа КПСС экономически политика актуальни дешаех лаьца лекци йийцар гулбеннарашта КПСС ЦК лекторски группа кулгалхочун заместитела А. В. Сапова. Цо лаьрххIа дийцар укх шера 15 ноябре КПСС ЦК Политбюро заседане къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненко тийннача установнашцен дIадийхарашцеи, хIаьта иштта СССР Лакхехьарча Совета 2-гIча сессе решенешцеи дувзаденнача декхарех.

ШУРА—ПЛАНАЛ ДУККХАГIА

СийлахЬ-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дузача денна толаме накъабахара яхье баьннаб Шелковской района Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча «Путь к коммунизму» колхоза фермай болхлой.

Шура йоахара шера план кхоачашъяра хIана хIара дийнахьа 4300 килограмм дIатела езача, юкъера лаьрхIача 4660 килограмм дIатела цар.

Миштта вIаштIехьдоал ферма коллектива хIара дийнахьа уж тайпа толамаш даха? Цун керттера бахьан да хьайбашта доагIIача хьисапе Iуваш даь ца Iеш, хIара беттача Iатта доагIа доакъар шийханнахьен хьоаналга дилача бизача боарамен дIанхоачийташ хилар. Коллективерча хIара боахлочо шийн бехктоихам бизза кхетабеш а шийн декхар тешшаме кхоачашдеш а хилар. ХIаране кхетаду шийгара яьннача леларлоно ерригача фермана новкъарло ергхилар. Цудухьа да хьайбаш деладерий хьонхамаш иштта лакха.

ДIахо йодача хана балха темпаш кхы а лакхъе дага ба цу боахама толешагIа бола доярхаш Турпуханова Яхийта, Алиева ПаьтIамат, Манева Зура, кхыбараша.

М. ТКАЧЕНКО.

Миштта кхоачашду декхараш

ШЕРА ПЛАН ЯЬЙ

Во баьбац «Верхненаурский» совхоза хьайбаш леладераша укх шера болх. Совхарчул дикагIа баьб. ХIаьта из да коллективни подряда элементаш юкъейоалаярах хьахинар. ТIеххьарча хана яоалуш лакхъеннай къахьегамен производственни дисциплина. ДикагIа кхоачашъе болабеннаб ден распорядок. Хьайбаш кхоаб чIоагIъяьча денна йолча рационага хьежжа. Цудухьа тIакхийттай хьайоаккха шурен дулхи, лохденнад царга дIадодар. Доакъар кходе белабеннаб.

Доакъара база чIоагIъяра боккхача доархIаме хиннад совхоз люцерна ги кхаде йохилар. Цу баьца культура йоккхий ахчан доходаш а тел боахама, доакъара база чIоагI а ю. Люцерна йийнача кхай тIара сийна доакъар ха йIайха мел латтача хана тел деттача доахана Iула. чIоагIагIа гIо ду ги хьаданккара люцерна оардаш хьадоалача чано а. Из гIожа доакъар а дика дуъ хьайбаша. Пачхьалкхенга дохкача люцерна гих тела комбикорм иттаза дукхагIа я баьцах хулача доакъарал. КIезига кийчлаьлац укх шера хий доалла доакъар — силос а. Дика доакъар — хьайбал продукци совъялара кIийде.

Совхоза партиона секретара С. Макаева дувц:

— ПланагIа укх шера 7150 центнер шура йоахка езаш дар тхо пачхьалкхенга. Из задани кхоачашйир хьайбаш леладераша ханал хьалха — итт бетта. Ноябри декабри бетташка боахамо йохкаргйола а шура планал совгIа я. ХIара денна йохкаш 12—13 центнер. Цу тайпара шеко а йоацаш кхоачашдергIа пачхьалкхенга 600 центнер шура йохка аьнна дола шозлагIа тIанйца декхар. Кхьметтел тIехкхоачаш а дергда.

ХIаьта боккхача доархIаме да укхаза доярхаши доахангахьожаш бараши шоай низех тешаш хилар, цар тIе-тIа доккхагIа дола декхараш тIаийдар, лакхагIча лагIа тIа боалара къовсам лоаттабар. Иштта, доярхаща Мутаева Хеде, Мадаева Матуса, Бетризова Зайнапа лерхI шозза укх шера эггара хьалха 3000 килограммал тIех шура йоаккхаргья аьнна. Изза шура цIанкха а яьккхаш совхозе шера цхьан Iаттагара. ХIаьта из расчет кIийле чIоагIа йолаш я, хIана аьлча ийс бетта хьалха латтача доярхаша шоаш лелаеча доахах хIара Iаттагара яьккха а пачхьалкхенга ехна а шура 2349—2332 килограмм я. ХIанз а дукха шура лу цар группаша. Хьалха латтарашта тIакхуаш болх вож хьайбаш леладераш а. Беррига а эттаб уж советски халкъо гитлеровски Германи эша а яь Котало яьккха 40 шу дизара хетаяьча къахьегама вахте. Дерригача халкъа цIейна доккхийча къахьегама толамаща накъавахa гIерташ ва царех хIаравар.

Шийна де мел могар ду МТФ коллективо мехка Кхачав програмна кхоачашъяра юкъе ше лоаца дакъа кхы а соадаккхара.

П. ГАГИЕВ.

Цар иштта къахьег

«Чеченингушплодоовощхоз» яхача объединенера чуйолхаш йолча совхозий коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалхалаттарий мугIаре йолаш хьайоагIа Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза яр. Масала, пачхьалкхенга пханагIа дохка доагIаш дола 10700 тонн баьцадаараш ноябрь бутт чакхбоалаш дехка яьннай совхоз, ханал дика хьалха из кхоачаш а еш. Кхы тIа массехк бIаь тонн уж дохка таро йолаш ба совхоза болхлой.

— Из толам беннa, тха вIаштIехьдаьннад хиш декхача дьттаех, минеральни органически удобренех ма боагIара пайда эцарах, — йоах, совхоза директора Гиреев Султана.

Шийтта бригада я совхозе баьцадаараш лeладеш. Листа тIадаьна баьцадаараш ийлхдеш, уж дика тIа ца даьннача моттигашка керда рассада дIайогIаш, тракторех йоахкача агрегаташта дIа ца доаккхалуш диса оасар целашца дIадоаккхаш дукха кулг кара балхаш даьд бригадай болхлоша. Къаьстта хьинаре къахьийтад «Знак Почета» яха орден еннача Марзаева Табаркас, звенона кулгалдеш йолча Джамбекова Раийата, Эльмурзаева Верас, кхыбараша. Цхьа ди дIадахийталац цар цаI-ах — шиъ норма кхоачаш ца еш.

Боккха теркам тIабахийта хиннаб ка бола ялат дика хьуйкъадара а. Из чуйнад массехк бIаь гектара тIара хIаране тIара 40,5 центнер а йоаккхаш. Ялат хьалхедеча белгалбаьннаб Газбиев Абумуслим, Цацаев Масуд, Куркиев Мувса.

Дог а лазаш ма доагIIара доал дича хий дехнаш долча лаьттах мел доккха беркат доал къаьстта хьахьокх цу факташа. ДIахо йодача хана цун беркат кхы тIа а алсамдаккха лерхIаш ба совхозе. Къаьстта боккха теркам тIабохийт органически минеральни удобренешца лаьтта хьаьндара, кхедиса кхашнара балхаш чакхдахара, юртбоахама техника 1985 шера кхашка дергдоча балхашта кийчъяра.

С. АУШЕВ.

ГIАДВУГА ТОЛАМАШ

Дикача къахьегама толамашца чакхдоаккхаш латт 1984 шу Октябрьски революце орден лелаеча мехкдаьттех гази йоахача «Старогрознефть» управлене коллективо.

Ер шу дIадоладуш а доккхий социалистически декхараш тIанйщар цо. Шера план 23 декабре кхоачашъен планал совгIа 84 эзар тонн «Iаьржа дошув» даккхен, цу юкъа къахьегама овсарле пхьа процент лакхъен продукцега дIадодар 0,5 процент лохден лаьрхIадар мехкдаьттхоша. Планал совгIа йола продукци маьхала яккхара чотагIа 473 эзар сома пайда бе, 1200 эзар киловатт-сахьат электроэнергии 475 гигакалорий йIовхала энергии кхое а.

Ленинградерча кемаш деча завода коллектива дIаболабаь болам шерра хьал а лаьца. «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдиеи хьадер дукхагIеи хилийта!» яхача девнзагIа къахьегача мехкдаьттхоша башха-дика толамаш даьхад дIабахача итт бетта. Цар бурувдеттарашкара хьайнийдай цу юкъа цхьайтта мехкдаьтта доаха сивашкина. Планал совгIа лакхарча сортагIа дола 86,7 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад управлене мехкдаьтта доахараша. Цу юкъа къахьегама овсарле планал совгIа лакхъеннай 2,5 процент, кхоьй 1652 эзар киловатт - сахьат электроэнерги, 727 гигакалорий йIовхала энерги, 270 тонн условни довгор.

Уж толамаш доахача юкъе шоашкара хьинаре дакъа юкъедиххьад управлене рационализатораши изобретателаши. Шу доладелча гIоне цар еннача предложенех 128 яр балха юкъейиххьай. Царех хьахинна экономически пайда 536,8 эзар сом бе.

Дика хилар «Iаьржа дошув» доахарий гIулакхаш ноябрь бетта а. Цар декхар тIеийцадар планал совгIа 5,55 эзар тонн мехкдаьтта даккха. ХIаьта из декхар толамца кхоачаш а даьд цар.

Тахан управлене мехкдаьттахой къахьегаш ба СийлахЬ-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара сийна йолча вахте а этта. Цу вахте шоашкара кхычарна хьоккхам телаш хиларца белгала ба Ленина орден лелаеш вола оператор Бетиров Саид-Эмин, Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена ордена кавалер, оператор Наливко Степан, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Малашкина Валентина, насосий машинисташ Аруссая Валентина, Фоменко Александра, слесарь Серегин Алексей, иштта кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО.

Низ кхо ца беш

Укх шера йиъмагIчен тIадоагIача шера хьалхарчен кварталашка 28 трактор тоеза «Назрановский» совхозе. Уж, хIаьта ерригa тIехьаковзаш йола инвентарь тIадоагIача шера 23 феврале кийчон мугIаре дIаоттае социалистически декхар тIаийцад цар.

— Техника тешшаме тоаяра къаьстта йоакко ю мастерске болхлоша,— йоах контролер-механика Выштегуров Абдул-Салама.

Балха йоккхаговзал йолаш дукха нах ба коллективе. Масала, ткъаь ялх шу совгIа ха я слесарь-моторист коммунист, КПСС обкома член ,Къахьегама ЦIеча Байракха. Къахьегама Сийлен 3 степена ордений кавалер Тохов Мувса болх беш вола. Трактора мотораш тоадеш ва из.

Техника ка хулаи сихагIеи дикагIеи тоае тIахьехаш Шалински района механизатораща дIайолаяь инициатива юкцаш хиннача собрание къахьегама дисциплина чIоагIъяра лаьрххIа мероприятеш оттайир коллективо. Цунга хьежжа лакхъеннай наьха балха овсарле.

Къаьстта дика лоархIабу шоай декхарех токарь Газдиев Мухьмад, топливни аппаратура тоаеш вола слесарь Арчаков Ваха, сварщикаш Путоев Сайпудин, Аушев Хасмухьмад, электрик - аккумуляторщик Газдиев Мухьмад. Норма 180—200 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIаране.

Хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдеш къахьегача мастерске коллектива геттара доккха новкъостал ду контролер-механика Выштегуров Абдул-Салама.

А. САГОВ.

ХIАРАНЕНА ШИЙ ГIУЛАКХ ДОВЗА ДЕЗА

Назрановски кирпичаш еча завода гIулакхаш укх тIеххьарча шерашка геттара во делар.

Арахеца продукци чIоагIа во яр, цхьацца йола кирпичаш партеш технологех йоагIIача тайпара ятта ца харах бийда хулар, шоллагIIъяр сов чIоагIа ятта хулар. Иштта хIара эзар кирпичах, кхача езача объекте дIакхачалехьа шийсса алхаш хIана яц аьнна ехе хулар. Из дувзадена дар оборудовани къаьна хиларца, низ таацар дийнахьа йоагIа план кхоачашъе.

Кирпичк хьаяра технологех кхеташ специалисташ а бацар заводе.

ХIанз завода реконструкци яьннаб, кердача оборудованеца хIара участок Iалаш а еш. Дукха хIама ца эшшина керда завод хьаьъяьй ала мегаргда. Караpча шера итт бетта план 102,6 процент кхоачашъяьй завода коллективо.

ХIаьта хIана а тIехьа заводе цхьацца кхоачамбоацараш нийсалу. Царех керттерчох лархIа деза продукце дикал хила ма йоагIIара ца хилар. Хьалха специалисташ бац, оборудовани тиша я кхаш цхьацца бахьанаш доадар завода кулгалхоша. Тахан заводе болх беш ба дукхьаз цу специальностех дийна болa технологаш. ХIана мукъагIа технологех доагIача тайпара гIум а топпар а тохаш хьае мегаций кирпичин аьнна хеталу.

Бакъда, хIаьта а технологически процесс во вIаштIехьъяккхарах хьаеш йола кирпичк цу санна оталуш я.

Иштта хьа а еш дIаухийтача кирпичах, пусковой объекташка: больницеш, школаш, берий бешаш хьалъеча гIишлонхошта йоккха новкъарле хул. Цхьайолча хана цар болх соцаш а моттигаш нийслу.

Беррига кхоачам а тароаш а хилча лерттIа кирпичк хьа а еш, болх дIабахьа вIаштIехьа ца далара бахьан маьагIа да хьежача, цига дуккьала ятта сурт кийрча дар. Ховш ма дий хIара болхло Iуйрийна бархI сахьат даьалехьа балха хила везнага. Цу тайпара къахьегама дисциплина укхаза отталь ца хилар гуш дар заводе гIоаза чакхваьлча. Бохкъалдар аьлча, миштта хул укхаза ма хетта дисциплина, болхлошта тIакьожам лоаттабе безаш бола смена мастераш, бригадираш тIехьабусаш хилча. Балха ди дIадоладенна ши сахьат гергта ха яьнвата хана царна ховш дацар балха хьаванзавар малав. Къайга гуш дар кхетама болх укхаза беш боацилга. Из хьахьокхар, болхлошкара боагIаш бола болх хьабеза а, ца беш бисар хьабайча а ха декхарийла болча кулгалхоша талмастта, вIалла терко йоацаш из гIулакх тесса леладаро.

Духхьал укх шера 229 саг балхара дIаваьннав заводера. Царех дукхагIбараш балха хьазтта дукха ха ялалехьа дIабаьннаб. Иштта сиха болхлой хувцалулга предприяте болх лерттIа дIабодаш ца хилар да. ХIана аьлча, балхара дIаваьннача метта, керда хьатIавоагIача болхлочо балха говзал Iомае езаш хул, бакъда, кхоачаш болх дIашаьрбаьб алалехьа ма а дIавоал балхара. ТIакха дувца а дезий-теш заводо арахецача продукце дикалах? Дезац.

Цхьан моттиге дукха ха Iеш балхара нах дIабувлаш хилар дувзаденна да болхлой йоаккхо ца ярца. Къахьегамен бытовойи хьалаш во да заводе.

Болхлочоа боагIаш бола гIирс: спецовкаш, кулгахйоахноргаш вIалла а луш яц укхаза. Иштта болх баь йистебаьча лувча душевойш а йоацаш я. Столове цIаккха а бIайха кхача хилац, цига доаъ даар а «Электроинструмент» завода столовера хьакхухьаш да. Кхыча организацешка санна, балхара мукъача хана болхлоша дикх салоIаргдолаш цхьаккха тайпара мероприяти чакхъяккхац завода общественни организацеща. Вешта аьлча, болхлой балхацара безах совбоаккхаргболча оагIорахьа деш хIама дац.

— Тахан гуш дола кхоачамбоацараш дIадахара фу де лерхI оаш? — аьнна шийга даьча хаттара жоп а луш завода директора Хаутиев Мовле аьлар: «Оаха дика кхетаду болхлой наст-наста хувцалуш дукха балхара дIабувлара бахьан, къахьегамен бытовойи хьалаш во хилар долга. Цу хьакъехьа де лаьрхIар дукха да. Бакъда, эггара хьалха столовена ремонт ергья оаха, бIайха кхача кийчбе таро хургйолаш, иштта лоацача хана душевой хьалъергья».

Тахахарча денна заводе йоацаш я «Комсомольски прожектор», укх тIеххьарча диъ шера юкъьанцара комсомольски организаци хинна яц заводе, учете латташ пхи-ялх комсомолец вола-ше а.

Цу гIулакха бехке я завода парторганизаци. ХIаьта керттера бехк комсомола Назрановски райкома ба. Комсомольцаш кIезига ба заводе, бараш а балха дукха Iе тигац цига аларах, бехка кIалхара балац комсомола райкома болхлой. Комсомольско-кагирхой бригадаш вIашагIйоахна, кхыча комсомольско-кагирхой бригадашца уж яхье яха еза.

М. БАРАХОЕВ.

КПСС ЦК ОКТЯБРЬСКИ (1984 ш.) ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

ӀИЛМАНХОЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Латтаташта хий дехкара программа кхоачашъяра юртбоахама Ӏилман лоархӀам

ЦХЬА бӀаь ах бӀаь эзар гектарера кхоачаш хиш дехкаш латташ долча вай республикана боккха лоархӀам болаш доша да КПСС ЦК октябрьски Пленуме дийцар. Дукха латташ да вай республике тӀоадаж ца тоъаш, хий диллача тешаме лакха хьувкъам лургболаш. Мел йоккха търонаш юс вай пайда ца эцаш дика хьалхьокх тха станце дахьча тракамаш. Масала, НГӀАССР ловмаша хьатӀаотташ дадача хий а удобренеш а ца ехкача кхашмара цхьан гектара тӀара 39,7 центнер ялат чуэц (гурахьа дӀадийна кӀа). удобренеш а тувсаш, хиш ца дехкачара — 34,6 центнер, хиш а дехкаш, удобренеш ца тувсачара — 44 центнер, хиш а дехкаш удобренеш а тувсачара, — 52,7 центнер.

Ишта лакхагӀа хул Ӏилма дӀадеххача бесса гӀулакх деча кхашкара хьажкӀий, шекара свеклай, кхача юртбоахама культурай хьувкъам.

Хьагучча бесса, кхачан программа кхоачашъяре йоккха резерв я хиш дехкаш дола латташ дуккагӀа хилар а царна доагӀа гӀулакх делга а. Укхаза боккха лоархӀам болаш да дикагӀйолча опытагӀа пайда эцилга, юртбоахама Ӏилмана карагӀдьйнар шерра юкъедоаладелга.

Вай республика хьалашка хьежжа хиш дехкача латтаех дикагӀа пайда эцара, хиш дехкара технологи тоалра дешаш тохкаш я станци. ТӀехьарча 15—20 шера оаха тахка а техка; боахамашта дукха рекомендацеш еннай. Цар чулоац хиш дехкаш йола сеташ хьа а я, эксплуатаце дӀаяллара, хиш дехкача механизаци елга, хиш дехкаш дола латташ сихагӀа карадерзаделга, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбелга санна дола дешаш.

Республикерча боахамашта дӀаеннай хиш дехкача латташка кӀа, хьажкӀаш, дуга, шекара свеклаш, люцерна, кхыйола культураш кхеяра технологи. Цу рекомендацеех пайда эцаш хилча, хаоттам мичча бесса хуле а, лакха хьувкъам кхебу кхашка: цхьан гектара тӀара кӀан мукх — 40—45 центнер, хьажкӀаш — 50—60 центнер, шекара свеклаш 500—600 центнер, баьцадаараш — 250—500 центнер.

Вай бувцача боарамагӀа хӀара шера хьувкъам кхебу тха опытно - производственни боахамаш.

Станце лача разработках Гудермесски Шелковскойи районашкара 14 эзар гектарага дӀанхоачача тух доаллача кхашка дуга кхелеш дикожнарни хий дехка система хьаллаьий.

Станце технологи а оттаь, рекомендацеш тел дукххача, шерашка пайда эцаш леладеча цонашта хий а дехкаш, уж тоалра, дукха а компоненташ йоахача доанъера сиесей цхьан лахки шира юкъе хьувкъам кхебара. Цо таро лу цхьан гектара дукха доакъар чуэца. Долче, бӀерачача шера хьайбаш Ӏаладу мошача, гӀоза дозбъаршта.

ТӀЕХХЬАРЧА шерашка буьзам чӀоагӀлуш боагӀа тха станце республикерча колхозашца, совхозашца. Оаха цхьана леладу Ӏилманан ларда тӀа эцаш дола хий а минеральни удобренеш а тувсаш программированни хьувкъам кхебелга. Прогрессивни йола из метод юкъе а йоалаь. 10,4 эзар гектара тӀа ялташ кхелеш хӀана вай республике 9 боахам ба. Къахьегама овсарле лаях а еш. ДӀадодар кӀезиг а деш, хиш дехкача латташка лакха хьувкъам кхебе вӀаштӀехьдоал цар.

Халахеташ цхьаьнха да: оттаь дикагӀйола технологи юкъейоаллелга тоъам болаш леладац вай республике. Цу гӀулакха тхоашта тӀера беха боахаш оаха. ХӀаьта а, Ӏилмана карагӀдьйнар, дикагӀа йола опыт юкъейоалаяра эггара хьалха оаршагӀбала безаш ба районни агропромышленни объединенеш, колхозийи совхозийи кулгалхой, специалисташ. Из цар деш дац. Шардаьнхача, цхьан хаьа шоаш леладьча гӀулакхаш тӀара боалац, керда дар юкъедоаладара инициатива гойтац дуккхача боахамий кулгалхоша.

Ишта гӀулакх оттар бахьан долаш, республикерча хиш дехкача латташа кӀезига пайда лу, оросительни системаш хьаеш пачхьалкхе а боахамаша а дӀаяхийта средстваш хайнахьа юхаметтаоттац. ХӀана хиш дехкача кхашкара вай чуйибу хьувкъам дикка лохагӀа ба проектни хила безачул.

Ер ма дий аьнна цхьаьнкха а объективни бахьан дац вай республикерча латташ тӀера ишта лоха хьувкъам чуийбара. Из бакъдолга хьакъоахаш массех масал доаладе йиш я. «Шалинский» совхозо тӀеххьарча 10 шера хиш дехкача кхашкара 40—60 центнер фуальъха хьажкӀаш йоах хӀара гектара тӀара. Проектни болчул лакхагӀа хул гурахьа дӀадийначе ялата (кӀии) хьувкъам. ТӀеххьарча 8 шера хӀара гектара тӀара 350—600 центнер мерза овлаш чуэц цу боахамо.

Хиш дехкача латташка лакха хьувкъам кхебу Наурски района «Красное Знамя», Сунженски района «Путь к коммунизму», Ленина цӀерагӀча колхозаше, кхыча боахамаша.

Ишта боля хӀана бац кхычахьа? МалагӀаш да цун бахьанаш? Хьожаргда вай царга.

Цхьадолча боахамашка хиш дехкача латтай лоархӀам ца беш моттигаш нийсалу. Производственни подразделенешта тӀачӀоагӀду хиш дехкаш а ца дехкаш а дола латташ.

По кегаду гӀулакх, толхаду хиш дехкача латтаех бизза пайда эцилга, кхебеча хьувкъана нийса учет леладац.

Хиш дехкача латташ тӀа дикагӀа хьувкъаш йола культураш дӀа а юш. ӀаӀмо могаль севооборотош лелаш, ялташ дӀадера структура каст-каста хувца а хувцаш хьалха дӀайийна хинвараш тергал а ца еш, керда культураш кӀаоаш дукха моттигаш я.

Цхьаькха бахьан да боаргӀача боарамагӀа кхашка удобренеш ца тувсилга. ХӀара гектара тӀа 10—12 центнер минеральни удобренеш тувса езача, 6—7 центнер мара ца тоссаш боахамаш да.

Оттабаьна боарамагӀа а йиллача хана а дехкац хиш. Вай республикерча хьалашка кхоэзи-диэзаз хий дилла дезача, цхьа-шоаза мара диллац. Цул совгӀа, дукха а кхаш вӀалла а хий ца дуллаш дус ва нах боацаш, эшаш йола техника ца тоъаш.

Хиш дехкача кхашка ялат а кхыйола культураш а хьувкъае йиш яц репродукци йола районированни сортах дола фу дӀа ца дийча.

ПАРТЕ ЦК октябрьски Пленума решенеш кхоачаш а еш, тха станце хӀана Ӏилман балхаш лу 12 темагӀа. Царех цхьаннех — хиш дехкача латташка баьццара конвейер хьаккхера отталча керлача технологех бола пайда укх шерре гуш хилар. Цо таро елар вегетационни юкъагӀа хӀара гектара 800—850 центнер баьццара масса яккха.

Восешка а шаьра йоацача моттигашка а дадача кхашта синхронно - импульсни хьисапе хий дехкилга вӀаштӀехьданккара эша технологи оттаеш да тхо. ДӀаэо йоацача хила автоматизаци ергья цу тайпарча латташта хиш дехкара.

Къестадеш кхы а дукха дешаш да. Хиш дехкача латташка люцерна дӀа а юш, цун ги Ӏалещдара технологи оттаергья, дӀаухийтача хиш учет яра механизаци автоматизаци ергья, кхыдола балхаш чакхдоахаргда.

Ӏилман - тохкама балхаш хьалха санна чакх а доахаш, вьяьшна разработкаш, Ӏилмана карагӀдьйнар, дикагӀйола опыт производствана юкъейоалаяра къахьегаш да тхо хӀанза.

Воккхе пайда баргба царех юрта боахама. Масала, шийтталагӀча пятилетке хӀара шера ах миллион сома маьха продукци ЮтӀакхетаргья станце тела рекомендацеш юкъейоалайича.

Н. МИЗИЕВ.
Грозненски опытно-мелиоративни станце директор.

Молдавски ССР. Юрта боахамерча латтаех дерригa а ийс процент мара доацача республикерча хий дехкача латташа латтанцара йоалача ерригача продукце дитъ даьнъах цхьа дакъа гарга лу.

Рыбницки хий дехка система — Молдаве эггара йоккхагӀъярех цаӀ. Цо тӀоадал тел 60 эзар гектар совгӀа долча латташта. ХӀара кхайка дикагӀйолча кхи режим компьютеро нийсаю.

ТӀехьа-хьалха дӀаера гӀойленагӀа йоль культураш ЭВМ-о хорж, хӀара гектаро хьувкъам дуккагӀа мел хий диллача, къахьийгача, материальни финансови ресурсаш дӀаяхийтача тергба хьахьонх.

Моттигашкара ухача информаце ЭВМ-аца еча анализо таро хулийт дӀайийнача хӀамаша дагӀ дахьачев хьувкъам Ӏовчец хана производственни процесса массе оагӀорахьара тохнам бе, хий диллареш подкормаш ярей боарамаш нийсде.

СУРТА ТӀА: кертера ца соси станци. Кхашка хий дохийташ халча 160 метр айду днестровски хьарсам чура хий.

А. ЛЫКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Парте мугӀарашка — 50 шу

Дукха нах гулбелар укх денош «Старогрознефть» НГДУ. Уж баьхкабар шоай новкъост, производства ветеран, болх ца хувцаш 50 шера управлене къахьегаш хинна, эггара къаьнагӀчарех цаӀ вола инженер-механик Еронин Михаил Алексеевич КПСС мугӀарашка вола 50 шу дуза ди деадара. Цу юкъа мугӀареча инженерагара «Ташкалавефть» треста кертерча инженерагех цхьоалагӀча меххдаьттапромысла заведующегех кхачайцв — ишта ба цун къахьегама нийъ.

Юбилярага моаршал а хотташ, «КПСС мугӀарашка — 50 шу» яха знак дӀа а луш, къамаьл дир «Грознефть» объединене партиома секретара Ю. Василюшкина, объединене генеральни директора Р. Хачатурова. Старогрозненски бурувдеттарий цӀерагӀа юбиляро даьннаьла вувцаш къамаьл дир тӀемен къахьегамей ветерана 1941 шера дейа парте член волча, УБР кертера инженер хиннача А. Рогулина, хӀаьта управлене коммунистий цӀерагӀа ловца баьккхар партбюро секретара, инженера Н. Колесникова. нагирхоша.

Грозверча «Красный молот» яхача заводе крановщик болаш Кудряшова Раиса Никифоровнас болх бу ялхийтталагӀа шу да. Цу юкъа ше болъоца йола говзанч хилар хьагойтад цо. Из я ийслагӀчен, итталагӀчен, цхьайтталагӀчен пятилеткай ударник.

Ше къахьегача болат лоаладеча цехе цо балха говзал караерзаяй новкъостал даь массехк крановщик ва. Цул совгӀа Раиса Никифоровнас массехк сменни профессии караерзаяй. Цо гӀо ду къахьегаш ветерана цехе кхоачашдеш долча балхех моллагӀа болх бе. Цун новкъостал эшаш дукха моттигаш хул.

СУРТА ТӀА: крановщик Р. Кудряшова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Пятилетка къахьалаттараш

ХЬЕХАМЧА

Гудермесски медицински инструменташ еча заводе аьшкапхьар-штамповщик волаш Маазов Мухьмада болх бу ткъо шу совгӀа ха я. Ший хьаьналча къахьегамца, тӀадиллача декхарех дика лоархӀавеш хиларца даькхад цо завода йоккхача коллективе сий.

Аьшкапхьарий штамповщикий къахьегамах тийша ба дуккхача цаьха болх. Цар хаинахьеп дикех поковкаш ца хулийте болх боашаш багӀаргба слесараш, полировщикаш. Цхьабакъда, ишта оамал йолаш сиг вац Маазов. Ше бахьанче новкъосташта хьовзам бергболаш вац из. ХӀара дийнахьара норма 130—150 процент кхоачашъю цо. Из декхар цунна тӀадоаккху «Коммунистически къахьегама ударник» яха сий дола вӀи цо лелаеш хиларо а. ХӀаьта Мухьмада кийтъль моллагӀа оотхал дикал лакха йолаш хул.

Завода вахарна аьхха фувзам лоаттабаро, предприяте толамех дог эзаро доахийт Маазовга селлара дика толамаш. Массе а хана нана новкъостал де гӀерташ, ший участке болх барал совгӀа, халагӀа, лертӀа гӀулакх дӀа ца додача хила гӀерт из. Цхьаннена хьехамца, вонахь гӀулакхашта новкъостах ду цо. Из тамаш а хӀана дац. ХӀана аьлча, дукха ба заводе цун учениками хинна, тахан бешка - дика толамаш доаха нагирхой. Хийла го йиш я Маазов Мухьмад балха къайлецаш йоазийтача катирхошца балха ди йистедьнвача хана а тӀехьа. Цхьаволчун ма хетта дӀабодац болх, шоллагӀчун станок и ший тайпара «мухаш» еш. ХӀаьта хан дин ца нъовсаш оарцагӀа воалл Мухьмад из санна гӀулакх эттача.

КӀезига арда вай цун хиннача учениками лаьца. Уж ба Рощупко Володя, Абдулмуслимов Лом-Ӏаьла, Чантуев Ольмесхан ишта кхыбараш. Шоай хьехамчул тӀех хӀана бац аьнна дика болх бу цар массане а. Уж бизза лакха квалификаци йола болхлой а хинна дӀаэттаб тахан. Цар дег тӀара баркал йоах шоай хьехамчунна Маазов Мухьмада.

Динача хьехамча къахьегама лакха мах баьб Даьхено. Цунна еннай «Знак Почета» яха орден. «Социалистически яхье котваьнвар», массехк пятилеткай ударник яха сийлен знакаш. Цун сурт массехк шера завода Сийлен улга тӀа доала.

— Сона дукха еза сай завод, сай вахар тардац аз ер йоацаш. Сона дукха беза соца оагӀох оагӀу а теха къахьегаш боахна новкъостий — цхьан цӀен дезал санна, — йоах Мухьмада.

— Нагахьа санна сона хаьттача: «Мухьмад йха а вахар дӀадоладе хьей вӀаштӀехьданча малагӀа вахара никъ хоржаргбар Ӏа, аьнна, сайга аьлча, аз цхьан минута уйла ца еш аргдар хӀана айса карлаьца дӀахьош бар хоржаргбар», — йоах цо.

Маазова хьинаре лакъа лоац завода общественни вахаре а. Из ва цеховой комитета член, халкъа тӀахьожама группа председатель.

Ер шу дӀадолалуш дохкха декхар тӀайийцадар Маазов Мухьмада. Цо дош денадар хинал хьалхе, Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 67 шу дузаш цхьайтталагӀча пятилетка декхараш кхоачашде. Ший дош дикка кхоачашдаьд цо. ХӀаьа из къахьегаш ва шийтталагӀча пятилетка хьалхарча шера юткагӀа.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

Болхлочун уйлаш

МАССАВА А ЦХЬАННЕНА ТӀЕХЬА

Чакхдала герггӀертад цхьайтталагӀча пятилетке дийлагӀа шу. ХӀана хьайба дац керагӀдьнярий лоархӀам бина а пайда ца эцаш, теркам дӀа ца кхочаш дисар фуд хьашача а.

Доаккхала даго дац се, ер шу къаьстта беркате хилар тха бригадана. Вешта, ерригача тха автокомбината коллективна дӀабахача итт бетта карагӀдьнараш а дика толамаш да. Моакъеш дӀа-хьа дӀахьере план кхоачашъяй 147,1 процент. Цудухьа тахан автокомбината берт бола коллектив болх беш я 1985 шера февраль бетта чотагӀа. Итт бетта планагӀа 15200 эзар тонно-километр никъ ба декхарийла долча оаха баьб 22368 эзар тонно-километр никъ.

Цу хьоккамашта юкъе кӀезига дакъа дац аз кулгалдеча бригада коллективе а. Цьа кхоачам ба, дукхьал укх шера ерригача бригадо 1,8 эзар килограмм дизельни доагор кходаь хилар. Мишта вӀаштӀехьдаьннад из, санагӀа йитт цун къайле! Къайле укхаза я аьлча харц хургда. ХӀара водитело шийна цьалкхашна латтача доагара лоархӀам ма барра кхетабеш хилар, дикача дег санна ше болх беча машина доал деш хилар, ше къахьегача предприятех шоаннагӀа цӀа лоаргӀаш хилар, дукхьал цу кӀамаех дитт толамий ярд.

Шийтта сагӀ латташ я бригада. Ткъо тонн йола контейнераш дӀа-юха кхухьаш да тхо. Ерригача автокомбинате ец уж тайпа деза моакъаш кхухьаш йола бригада. Оаха гӀулакх ду Къулбаседа Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене чудоагӀаш дола халкъбоахама лоархӀа моакъаш вай республике дӀа-юха кхухьаш.

Кхо шу совгӀа да я тха коллектив бригадни подрядагӀа болх беш йола. Бригада девзе эс «массеваа цхьаннена тӀехьа цай массенена тӀехьа» яхаш. ХӀаранна ший декхар лоаргӀ уллуарча новкъоста гӀо дар.

Вайна массанена дика хоь материальни ресурсай кхом бар мел лоархӀаме кӀаме да. Цудухьа шу дӀадолалушшехьа бригадни собрание тхоаш вӀашагӀкхийттача цхьа оаха социалистически тӀайийцар ерригача комбинате цӀи деза йола Мухин Владимира бригаде социалистически яхье ела. Яхье условешка кертторча дьаьъй дукхагӀа моакъаш дӀа-юха дахьар, дукхагӀа доагор, смазочни материалаш кхоар да.

Тахан шийтта сагӀ латтача тха бригадо дог гӀоздалерца жоп лу Даьхенна дӀабахача итт бетта хӀарене 0,3 эзар килограмм доагор кходаьд, аьннем хӀана шийтталагӀча пятилетка чотагӀа къахьегаш хиларцеи. Ер шу чакхдалале кхы тӀа кходаргда цхьа эзар килограмм доагор. Цох хургда иов. К. У. Черненкос дахча кӀоарга чулоацам болча хьамаьле эвдаича гӀулакхаца дола жоп даьар.

Аз ма аллара, тхо дӀа-юха кхухьаш да Грозненски машиннаькъа отделенена чувоагӀача станцешкара 20 тонн мухь чубоде аза контейнераш. Нагахьа санна цу тайпара цхьа контейнер Ӏоабассаре нормагӀа дӀадала дезар 1 сахьат 22 минута хоз оаха дукхан хӀоаннагӀа за дӀайахийт моакъаш тӀадоттаьш Ӏадоассадеш. ХӀана аьлча, машина тӀехьа йоаз контейнер тӀайола ах-прицеп оаха йига езача дӀа а йига тӀехьара дӀайоанх. Из дӀаялаьчанчул тӀехьагӀа кхы хьем ца беш кхичахьа етта кийча латта ах-прицеп хьайоалаа долх. Тхо хьажкъача хьовра хьайоалаль контейнери ах-прицепи йоазаль кийча хул. Цудухьа эхьа йовц белха ханах цхьа минут. Цунца цӀена вӀаштӀехьдоал дикка доагор кхоаб а. Масала, цхьоалагӀча ноябре машинаш ца тоъаш хиларца дувзаденна хоа бригадера - йи хийцама машаъбара моакъаш кхаьха яхийтар. ХӀаьта цу дийнахьа вор1 машина мара ецар «Хенкале» яхача станцера контейнераш еруззаш. Цхьабаьхьда, из лазо хьоштемча маш болх бар бахьан долаш тха эттув баьлар нормагӀа 12 контейнер мара йоаца 22 контейнер Грозненча тоаронн оаха хинкхочае.

ХӀаьо се аьа беэам бар кходьчун фондах лаьца. Цу даша къаьста теркам тӀаэзар ше КПСС ЦК Политбюро заседане къамаьл деш иов. К. У. Черненкос.

Бригадерча хӀара сага чӀоагӀа теркам тӀебазийтар: «...шера шин дийнахьа кхоьча материалашца, бийдаца а доагорца а болх бергболаш...», аьнна дешаьте. Цу дешашта доаккхал деш хиларца жоп лу оаха: дукхьал кходаьча дизельни доагора, смазочни материалий чотагӀа укх 1984 шере берг1 дийнахьа ерригача бригадо болх баьб.

Шу чакхдалале кхы а шин дийнахьа кходаьча доагорца болх бе таро я бригада.

Нагахьа санна автокомбината коллективах лаьца аьлча, дӀабахача итт бетта кходаьд 35,3 эзар килограмм бензини 45 эзар килограмм дизельни доагори. Цу доагорца ерригача коллективица пхи дийнахьа болх бе таро я. Цудухьа укх бетта гӀайхьарча денош цун чотагӀа къахьегаш а я тха коллектив.

Сай къамаьл чакхдоалаш са хьахабе безам бар тха коллективе толамашка кхуьлехах, дикагӀа бола водителаш. Уж ба Сандее Ӏумар, Башко Анатолий, ишта кхыбераш.

Цхьаккха шеко яц цхьайтталагӀча пятилетка планашкa тӀайийца социалистически декхараш, комбината коллективо хӀана дийна йийка кхоачашдергдолга.

Ш. МЕРЖОЕВ,
«Чечингушавтотранс» объединенена чуйоагӀача Грозненски автокомбината водителий бригадир.

Назрановски автотранспортни предприятера дукха болхлой ба цхьайтталагӀча пятилетка декхараш дить шера кхоачашдара тӀехьа къовсам лоаттабеш. Эггара хьалхарчарца шоай пятилеткаш кхоачашъяьраьга юкъе ба шофераш тӀема а къахьегама а ветеран Мержоев Хьусен, охелагӀча бригада партгрупорг Галаборшев Мурад, Местоев Сали, кхыбараш. Дукха дувца йиш я царех хӀаране овсаре къахьегарах, юкъарча вахаре хьинаре дакъа лацарах.

КӀоарга Ӏомаю шофераша КПСС ЦК Политбюро аргӀанарча заседане а СССР Лаккхехьарча Совета сессе а материалаш. Веррригача советски наха а санна, дег тӀера къобалъеш хьаллоац цар парте а пачхьалкхено цхьайтталагӀча пятилетка йистейоалача шера мохк экономически а социально а дегӀабоалабера белгалъяьккха программа.

Из кхоачашъяра тӀехьа овсаре къахьега, доагор кходара тӀехьа цахаддаш къовсам лоаттабе, кхоаьча хӀамай чотах дить дийнахьа болх бе лаьрхӀад хьалка латтача транспортникаша.

СУРТА ТӀА: КПСС ЦК Политбюро а сессе а материалаш Ӏомаеш бе дукха нийсъеннача хана шофераш (аьрдехьара аьттехьа) Галаборшев Мурад, Газгиреев Ӏалаудин, Мержоев Хьусен, Местоев Сали.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГӀОРАДАЬЧА ЛАЬТТА СКВАЖИНАШ ЯХАРА ЙОЛА БУРУВ ДЕТТА КЕРДА АГРЕГАТ

Харьковски авиационни институто горнорудни машиностроене Ерригсоюзни Ӏилма-толламен проектни институтаца цхьана Кривой Роге хьаьнй ГаьнарчаКъулбаседен районашка сваяш а етташ промышленни объекташ наха чубаха здането хьалъяра йоахча скважинашта бурув деттара йола лакха балха овсарле йола термомеханически машина.

Промышленни гӀирсаш, наха чубаха цӀеной, кхыйола гӀишлош хьалъю цу районашка керттерча даьйъе нийсса ура а оттаь латтах Ӏочу а яхийта гӀорайийтача 10—12 метр йӀаьхача сваяй аьшкабетонни опораш тӀа, вай мехка юкъе е къулбехьарча даькъа тӀа дилла ехкаш йола ленточни («цхьанна моттиге а дахьа йоацаш») лардаш укхаза пайдана яц. Цун бахьан да, тӀера гӀирс беза кхаларагӀа кӀажхара гӀор латташ-латташ яша йолалуш хилар, фундамент латтах Ӏочуаха йолалу, тӀаккха здане лекаш эттӀа долалу.

Из хӀама ца хилийта йиш хиннай гӀишлонхой гӀирсаш сваяй лардаш тӀа хьаяле болабалар бахьан долаш. (Уж эггара хьалха ехка йолайир 69 параллелал дехьа цӀакхе ца яьаш гӀор йоаллача моттиге уллача Норильски яхача городе здането гӀирсашй хьалдеш. Амма укхаза цхьаьнха хала нийсъелар. ГӀирса дард йолхара скважинаш яхаза карятно ударни станокашца (латтах йоалла гӀор йошаяра дӀайха хий чу а ухийташ). Из хала болх хинна а мах дукха баха а ца Ӏеш, овсарле лоха йолаш а, гӀишлош хьалъяра балхий темпаш лохъеш а процесс хиннаяр.

ЦӀаккха ца яшаш гӀор йоаллача моттигашка наха чубаха здането а кхыдола гӀирсаш а хьалдара скважинаш лхара Харьковски авиационни институто Ӏилманхоша могалаьд кхача методах пайда эцилга — реактивни двигатела газови кӀажара йовхалахи динамикахи пайда ийбелга. Метод эффективни хиннай. Цельсех 1000 градус гарга температурец секунда 2500 метрга кхоачаш сухали долча газови кӀажаро, гӀорадаь латта интенсивно доха а деш, сихха йоаккхар кӀоарга скважина. Кхы а чекхагӀа яха йолийр скважинаш, цӀаккха ца яшаш кӀоартта гӀор йоаллача моттига цхьа реактивни двигатела цӀера кӀажарцен тӀаккха механически буральни инструментацеи воздействи е Ӏилманхой болабелча.

ЦӀаккха ца яшаш гӀор йоаллача зоне хьалдеча тайп-тайпарча гӀирсаш кӀала скважинаш яхаре из принцип ер криворожски специалисташца цхьана оаха хьаьача термомеханически агрегата проект юкъеяхийта, — дувц балхий автораша Украински ССР Пачхьалкхен преме лауреата Харьковски авиационни института профессора Голдаев Иванеи доцента Моторненко Алексейеи. — Ияхстерча Къулбаседен районашка машинаш дахьа эксперименташ, цуа тӀехьагӀа эксплуатационни тохкамаша хьагойтар из дукха къахьегам чулоацача процесса механизировать де меттал. ДӀадодар дикка лохде а таро хулийта скважинашта бурув деттара способ лакха эффективность йолаш хилар.

Гусеничи желар а долаш, йоккха маневренность а йолаш йола автономни мобильни машин я буровой агрегат-станок. Цо йиш хулийт Ияхстерча Къулбаседен районашка гӀишлош яра балхаш вах бахача пункташта а энергеца Ӏалашъеча источникашта а гаьнна де (машина шийя я мини-электростанци). Бурильни станока балха компонент я ювча доагори (бензин) агрегата тӀа латтача компрессоро хьаду тоӀадаь фоа. Агрегата балха управлени ю йӀайхача, тата чу ца довгӀача кабина чу латтача центральни пульта тӀара оператора.

Скважинана тохача буро кӀоаргал — 12—14 метр, диаметр — 350—450 миллиметр. бурув латтах Ӏочудахара сухал — сахьата — 28—30 метр. лостама миӀинт — 30 градус, буровой инструмента подача усилени — 15 тонн, минута бовнхка го 20—30.

Экономични я машин сахьата цунна эша доагор — 70 литр. тоӀадаь фо — 1300 кубически метр.

Фегара температура Цельсех 50—55 градус йолча хана машина бурув тох нийса чуйоалача а лестача а скважинашта чот йоацаш дукха жагӀа, нагий тӀолгаш, дохкий тӀой долча цӀаккха ца яшаш гӀор йоаллача а гӀор ешача а латташта. Ше Ӏочуоттаю цо скважинашка сваяш, цхьанкха сов йола оборудовани — подъемни кран а ца эшаш.

Гаьнарча Къулбаседе гӀишлош еча цу машина эксплуатаци яра опыто хьахьекхача тайпара, из дукха аьттув болашегӀа я канатно-ударни станокал. Кердача установка скважинашта бурув детт цӀаккха ца яшаш йола гӀор доалаяра дӀайха хий а ца детташ, хӀаьта цо аттагӀа хулийт лохача температура хьалашка цунна эксплуатаци е. Скважинашта цӀерача еш йола бурени механически бурени цхьана тарьеш хиларегӀа цун балха овсарле лакха а я из экономични а я. Ишта, нагахьа санна цӀаккха ца яшаш гӀор йоаллача районашка скважина канатно - ударни станокаца бурув тохара технически сухал сахьата 1 метр иле, термомеханически чунца тохара сухал 16 метр я.

Кердача агрегато Ӏалашду скважинашта бурув деттара балхий дикал лакха хулга а хьайоакхха скважина беньонца нийса хулга а. Цул совгӀа, мелла кӀоарга хуле а цо шерью скважина диаметр 1,1 метрга кхоачаеш. Оборудовани ДЭТ-250м яхача цӀизель-трактор тӀа смонтировани ярь йолча цу шин-шагӀа лелача машинах пайда ийбе йиш я транспортни тегачах санна а.

Николай НЕСВИТЕНКО,
АПН корреспондент.
Харьков.

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха латтеш хилар ца белгальяьцна я коммуниста Семенченко Евгений Ивановича слесарий - сборщикий бригада коллектив. «Х1ара балха дийнахьа дисциплина т1ехдикох хьалер дукхаг1ен хилийта!» яхача девизах яхь йоаржаьча цо цхьа смена д1аяхийтац. ший нормаш 130—140 процент кхоачаш ца еш. Цун къахьегама толамаш иштта дика хилара бахьан да ший коллектива болх Евгений Ивановича дика в1ашт1ехьбеккхар, башха дика организатор из хилар, хьинаре къа а хьегаш. ший балха т1а цо новкъостацна хьоккхам телаш хилар.

Тхьаь итт шу совг1а ха я цо цу цхьан заводе балха моттиг ца хувцаш къахьега. Цкъа санна дукхаза а «Социалистически яхье котвальнар» яхе свйлен Знакаш тийннай цунна. Хьинаре даькъа лоац Евгений Ивановича юкъарча балха т1а. Предприяте хаькъе т1ахьожама керттерча группа член ва из. Уж декхараш а цо массаза ц1ена кхоачашду. Иштта дика производственник лоарх1аш ва М. А. Мурадов а.

СУРТА Т1А: слесараш-сборщикаш Е. Семенченков М. Мурадов.

З. БАТЧАЕВА сурт

Партийни вахар: коммуниста нравственни декхар

КОЛЛЕКТИВА ДОГ

Шелковской района Ленина ц1ерагiча колхоза жа леладеча пхелаг1ча фермерча партийни группа партсобрани хилар дукха та йоацаш. Берригаш а кийчбеннабар цуига. Х1аране ше-шийна хетар дувцар. Цига дийцар жа1уй шин бригадо болх миштта бу — вонкхаг1ьолча жа1уи Кадрашов Мурзий хьалха латтача бригадой вонкхаг1ьолча жа1уи Одуев Даута «юкъерча» бригадов. Шаккхе а шин коммунист ва, пхьатаррарча хьалашка болх бу шиние а ,цхьабакъда, цунах хьахулараш цхьатара хила гаьна да.

Жа леладеча цеха экономиста цу собранета экономически анализ кийчьяр д1адахача шера цу бригадаша баьча балхах. Собране доклад йир № 5 йолча жан-товарни ферма заведующие Х. Г. Рубаева. Цо йийцар укх тайпара цифраш. Кадрашов Мурзий бригадо д1едахача шера х1ара устаг1ана т1ера 9.2 килограмм тха даьккхад. планах лаьрх1ача 7.5 килограммана меттел, х1ара б1аь жийна т1ехьа 112 1аьхар кхебаьб. Цхьа центнер тха даккхарив д1абаха мах планах лаьрх1атул 27,4 сом лохаг1а ба. Бригаде кходдь ахча 1169 сом хул.

Кхы тайпа да хьокхамаш Д. Одуева бригаде. Х1ара устаг1ана т1ера даьккха тха планах лаьрх1атул 1.5 килограмм к1езиг1а да. 1оахарий кхедара плаг кхоачашьяьац. жа дукха д1акъест. Цар продукци яккхарга бода мах лакха ба.

Цу собране хьамаьлаш дар бокхаг1болча жа1уша А. Акбердиева, А. Сундурбекова, М. Габуева. Цар массане а дийцар ца1 дар — шийла т1адиллача г1улакха хьалхара воккхаг1волча жа1уи бехктоккхам лакхбелга. Лакхе йийцача жа1уй шин бригадера доалальча масало бакъду из.

Цу фермерча партийни группаца 11 коммунист ва. Цун г1улакхаш гуш да ферма балхах хьахинарашка хьежача. Партгрупорг волча къокача жа1уно С. Махмерзаева болх хьинаре бу, инициатива тел. Партгруппа иниц(и)ативаг1а Нотаина 40 шу дизара сийна кх леладеча бригадаша кхь йоаржалой х1аьан кхом бара х1аране шо-шай счеташ хьаьдар дукха. Цу счеташ т1а д1аязду ахча, инвентарь кхоара, продукци яккхарга д1адолар лохдара хьокхамаш.

Д1адахача шера жа леладеча фермашта юкъе балхах хьахиннарашка дилача дикаг1а яр пхелаг1ча ферма коллектив. Цо кхоачашьяьй тха дохнарв. 1оахарий кхедара планаш, эггара к1езигаг1а т1ера дуалийтад жа, планах лаьрх1ача тайпара мах бохийташ лыкхай продукци.

Август бетта партгруппа собране дийцар вонкхаг1волча жа1уи коммуниста Д. Абдулмежидова балхах дош. Цига белгалдаьккхар, коммуниста Д. Абдулмежидовен цун бригадерча новкъосташен х1ара деина плав кхоачашьяр дукха къовсам миштта лоаттабе беза гойташ хилар.

— Из ма дий эггара керттердар, эггара лоарх1аменг1ардар, — белгалдаьккхар цу хана партгрупорга С. Махмерзаева. — Жа1уй х1ара бригада балхах, цун дикача хьокхамех тийша ба ерригача ферма коллектива толам.

Хьинаре къахьегара эггара хьалха, масал гойтар партгрупорг ше ва. Ферма ветеран волча цо хьехамца новкъостал ду дукхача кхоначча жа1уша.

КПСС ЦК октябрьски (1964 ш.) Пленум хиначул т1ехьаг1а дукххача бригадашка газеташ дийшад, беседаш яьй, вай мехка латташа мелиорацеш яра ч1аьгхача ханна лаьрх1а йолча программах лаьна къамаьл даьд. Жа1уша ч1оагг1а уйла т1аяхийта дувг1ар партгрупорга дувцачунга, КПСС ЦК Пленума материалаш къоабалйора.

Къахьегама кердача шера чуболаш, пхелаг1ча ферма жа леладераша доккхий социалистически декхараш т1аийцад: т1ехьара къоастаду ха хиллалца х1ара б1аь жий на т1ехьа 103 1аьхар хьалкхебе, х1ара устаг1ена т1ера 6.8 килограмм тха даккха.

Е. ФАРНИЕВА.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Шин интернациональни декхара тешаме йолча СССР-о хье ца луш кхоачашдир мехка 14 провинцех 12 чулаьцача ч1оаг1ача йокъало т1аккхоачаль хало д1аяккхара г1о дудалер аьнна эфиопски кулгалхоша даь дехар. Цига кхьийтай кхачан продукташ, молхаш, артезиански г1увнаш яхара бурув тоха оборудовани. Кхачан ерригача продуктий дийдаькъах кхо дакъа хало т1аьттача районашка д1акхуьй Советски Союзо еннача вертолеташца, самолеташца, грузовикашца.

СУРТА Т1А: йокъало соготе т1воттакхча наха хидахья аргйовца х1аманц кхачан продуктеши йийр яхартанара советски вертолет а 1айовссаш.

АП—ТАСС телефото.

СССР: Ц1ЕНАЧА ДАГАРЕН ЧЮАГ1ЕН

«Герзаш к1езигде кийча хилара хьакъехьара Москвен керда лоарх1аме сигнал» — иштта лоарх1 Малхбузен массови информаце средствашa Великобритане лейбористски парте лидерца Н. Кинокоцен Австрийски Республика федеральни канцлерца Ф. Зиновацаьен в1ашаг1кхийттача хана КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос яь заявленеш.

Уж в1ашаг1кхетараш долча хана дийца лоарх1аменг1а дола дешаш ядерни герзаш 1оаделга юхатохара хьакъехьара проблемаш хилара ц1аькха а тешал ду ядерни т1ема кхерам к1езигбелга чакхданкха лаьрх1а Советски правительство хилара. Малхбузен журналисташта еннача интервью т1а Н. Киннока белгалдаьккхад Москве даьча къамаьлех ше хьалаьнар цу дешашта «ц1еначе дагара а ч1оагг1а а Вашингтонаца барт бе г1ерташ Советски Союз хилара» шё тийша хилар да, аьнна.

Цу проблемай хьакъехьа СССР-е хетачун анализ а еш Малхбузен политически г1озарашкен прессен теркам т1абохийт Советски Союз уж комплексни къоастае г1ерташ хилара. Дувцар да шоай ла в1ашн дувзаденна долча дешай ерригача комплекса г1а космоса милитаризаци ца ира, стратегически ядерни герзаш а гаьна кхетар юкъарча боараме, дола ядерни средстваш а к1езигъяра хьакъехьарча дешашта йола переговораш США-ца д1а йоланяра вай мехко оттаьча предложене хьакъехьа. Цун ца дувзадения «Винер цайтунг» яхача австрийски газето белгалдоах «шеррача гомег1а йола ц1ена переговораш е а конструктивни решенеш лаха кийча в я Советски Союз», яаш.

Советски Союзо хьалхайоахаш йола герзаш д1ададара даькъе ди дезарий хьалде йола программа вай планета т1арча халкъашта дагадовхарашка хьежка я. Из иштта хилар къаьгга хьахьокх Нью-Йорке В1ашаг1кхийттача Къамий Организаце т1ехьарча денош тiайийцача решенешa. Иштта ООН Генеральни Ассамблей цхьоалаг1ча комитето могалай космически аренашка герзаш 1оаделга д1адаккхара хьакъехьарча резолюце проект. Блокех д1аяхетанаь долча мехкий группо оттаьча предложенех т1аийцача цу документа т1а т1аьвех массане юкъара машари кхе рамзлеп хьалланар дукха д1акъовла деза космоса милитаризаци ирга долха наькъаш, яхаш. Из дика г1улакх чакхдаккхара лаьрх1а я иштта массехк ди хьалха цу комитето т1аийна дизза а деррига. чулоецаш в ядерни токкамаш делга декхарах йолча резолюце проект.

ООН-а а дунен халкъашта юкъерча къамча форумий а решенешка, Малхбузен тайп-тайпарча мехкий массой антивоенни акцешка кхы ц1аькха а белгалдоах СССР-е конструктивни предложенеш актуальни хилар а т1ехьа ца тетташ уж кхоачашьелга лоарх1аме х1ама хилар а. Планета т1ара машар безаш йола общественность рабза я д1ахо йодача ханара хьал дукхаг1ча даькъе машар беза яхаш шоаш дувцар хьйда чудоацам болаш хилийта бокъон ца США администраци кхйча хиларах тийша да, яхача уйлана.

Дуне цхьан к1ираг1а

СЕНДУХЬА ШАНТАЖ ЮНЕСКО-на

Шу совг1а ха я ЮНЕСКО-на — образоване, 1илма, культура дешашта йолча ООН специализировании учреждененa Вашингтоно гучваьхьа шантаж еш латта. 1984 шу чакхдоаллаш цу организацена юкъера шоаш д1аяргья яхаш кхерам тувс В1ашаг1кхийттача Штаташа. нагахьа санна цо «ший оамал ца хувце». Кхетадеш ма хиллара, Вашингтона ловча тайпара, дукха ха йоацаш США конгрессменех цхьанне, Шойер яхачо, аьнна кхыметтел «ЮНЕСКО йохае еза, из хиина моттиг ца юташ».

Фу «г1алат даьийтад» ЮНЕСКО-с США х1оаэарча администрацена хьалхашка? Вашингтона хетачох, сов дукха зеладу цо «политически дешаш». Иштта, США дукхьала йолаше а цо хар нахьа лоарх1 1алаьмаге во дискриминационни политика лелаеча, масала, образованен культурал даькъе Израилен ЮАР-ен расистски режимаш. В1ашаг1кхийттача Штаташта ловра т1ема кийчо елга эггара хьалхарча плане латтача хьалашка образовани, 1илма, культура дег1айоалаелга толамe леда йиш яц яхаш хьалхадоахараштa ЮНЕСКО трибуна д1аяхьайла хилар. Вашингтоно ЮНЕСКО-гара хьадех дунен халкъашта юкъера экономически информационни керда порядок оттаяра дукха низаш т1а ца ухийташ юхалар, къонача дег1айоаг1ача пачхьалкхений халкъашта царна хийра дола вахар кач долла а шоей культура йоапаш уж дита в г1ерташ г1улакх латтача хана цхьак-кха х1ама ца дувцаш из сацар. Вашингтон ловш я ЮНЕСКО дунен залкъашта юкъерча трибуна т1ара хьахоэаш дола т1ахьехамаш алхха В1ашаг1кхийттача Штаташта хьашт долаш дараш мара ца хилар.

Цу тайпара США-с т1атетта г1улакхаш харцахьа лоарк1аш, ЮНЕСКО генеральни директора А. М. М'Боу «Политик этранжер» яхача парижски журнала интервью луш аьнна: «ЮНЕСКО в1ашаг1ьелдаяц цхьан пачхьалкхен а моллаг1ча пачхьалкхений къаьсттача группа хьаштайн кхоачашдецу хила аьнна. Нагахьа санна иштта г1уллакхаш леладеш из хилча, г1ианха из хургьйцар дунен халкъашта юкъера лоарх1аме болаш ... йоалар цун».

ЮНЕСКО-на шантажа политика а лелаеш, США-с ч1оагг1а 1отт1аеш бу НАТО г1оалларча шоай партнераш та. шоаш яхар царга дайта г1ерташ. Бакъда, алхха Вашингтона фарватере йолаш йола Лондон мара яц цу политиках д1акхийттар. «Великобритани ЮНЕСКО-на юкъера д1аяргъя 1985 шу чакхдоаллаш, нагахьа санна яз эргаьнкха тоайра хьайкъехьа де мел яхар цо ца дой», — аьннад кхыча мехкашцарча г1уллакхий министра Дж. Хау. Тэтчера кабинета из решена ч1оагг1а харцахьа лоарх1 прогрессивни общественносто Англе санна кхыча мехкашка а — Европейски экономически сообщество г1оллларча цун партнерашка а содружества пачхьалкхенашка а. «В1ашаг1кхийттача Штатий троянски дии» санна я Англи, аьннад оппозиционни лейбористски партегарча парламента депутата Д. Андерсона. США-на товра де г1ертеш Лондоно леладу г1уллакхаш харцахьа лаьрх1ад ООН Генеральни секретара Перес де Куэльяра а ООН Генеральни Ассамблея XXXIX сессе председатела П. Лусака а.

Ма дарра аьлча, ЮНЕСКО — эггара хьалхара ООН специализировании учреждени яц шин карайоалаш безам болаш Вашингтон яр. Цхьа бола американски деятелаш кхыметтел ООН ше а «шеашкахьа ... » г1иыртаа. Цу дерригнеша тешал ду дерригача дунен кхелаш къестаяра йола бокъо, хьатта х1ама доацаш, ший хилийта г1ерташ США администраци хилара.

УРУГВАЙСКИ ХАЛКЪА ...

Боккха политически лоарх1ам болаш событи хиннай Уругвае. 25-ча ноябре цу дукха йоккха йоацача къулбаамерикански республике массане юкъара хоржамаш хиннад. Из бахьан долаш т1ема режим хийца а хийца доал дара граждански форма оттаяьй цига. Т1аккхьарча 13 шера эггара хьалха халкъо конституционни наькъаьа хержа республика президенти вице-президенти, сенаторашк парламента депутаташи, департаментий губернаторашк 1аьдала моттигера органашк. Уж хоржамаш дар ше да, т1ема диктатура халача хьалашка т1ате11а къовсам лоаттабарах дукхача наха котало аккхар санна х1ама. Хоржамашта юкъе дакъа лоацаш хиннай 7 политически партий объединеш. Цига керттерча даькъе в1ашн къовсаенна раш йоккха буржуазни ши парти хиннай — «Колорадо» къаман («Бланко»). Хьалта аьрдехьарча нийн коалици — Уругвае Компарти юкъейоаг1аш йола Шерре фронти.

Хоржамашка дукхаг1а кхачаьнчар «Колорадо» партега кхаьчай. Цун къаман исполнительни комитета генерални секретарь адвокат Хулио Мария Сангинетти республикан президента хержа. Дикка доккхий толамаш даьхад хоржамашка Шерра фронто. Из ше хоржамашта хьалхарача кампанея юкъен хоржамашта юкъен дакъа лоацаш хилар а да мехка прогрессивни низаша — т1ема режима оаг1орахьара эггара ч1оаг1аг1а къиза террор лоаттаеш, репрессеш лелаеш, т1аккхуаш хиннарий йоккха котало санна х1ама да. Шеррача фронта авангард — Уругвае Компарти — к1оаргга подполье чуккхийта хиннай. Х1анз а цун болх официально къайла — латташ ба. КПУ ЦК хьалхара секретарь Арисменди Родней набахта чувелла хиннав, т1аккха мехкара д1авахийта хиннав. Дукха ха йоацаш мара таро хиннайц цун ший даймехка юхаваха. Набахтен концлагерашкен 1азап увзаш хиннаб эзараш активисташ, б1аьш эзараш уругвайцаш мехкара д1абаха безача кхаьчаб. Политически вахара юкъе дакъа лаца бокъо йоацаш хиннав дукхача шерашка набахта чувелла воаллаваь Шеррача фронта исполкома председатель Либер Сереньи.

Х1аьта а шеррача фронто 1алаьмите йоккха котало яьккхай. Цун кандидаташта т1ехьа кхаж тессаб 21 процент совг1а болча харжархошa. Столица мара посте вохийтача аьрдехьарча шозий кандидата т1ехьа кхаж тесса харжархой дукхаг1а хиннаб «Колоредо» яхача парте викале т1ехьа хиннарел. Цхьабакъда, х1аьта а уругвайски законодательстваг1а цига хержар котало лыкхача парте викал хилар. Иштта Шеррача фронто д1ахьеккхар ше юкъе а боацаш мехка а халкъа а проблемаш къестае йиш йоацаш бола лоарх1аме политически низ ше хилар. Из теркал даьза аргьаш граждански администраци.

Хоржамаша тешал ду Уругваера т1ема режим, латиноамерикански континента къулбехьен кхыча мехкашка санна мира хьаллоацаш ца хилара. Дагалоххий таргла вай, шин шера халкъо къовсем лоаттабар бахьан долаш Боливера т1ема диктатура хийцалта, соахка — Аргентинера яр, х1аьта хьат1алоаг1ача шера Бразиле а лерх1 х1ана оттадаь хоржамаш чакхдаьлча т1ема режим доал дара граждански формаца хувва.

Хоржамаша хьахьеккхар цхьайтта шера Уругвайна доал деш т1ема верхушка лаьтта ха чакхъаьлар. Цар хьаелл вахара демократизаци яра йола, в1алла йоацаш д1аяьхха хиина сага бокъонаш юхаметтаоттаяра, ерригача политически партей, профсоюзий, общественни организацей болх в1ашт1ехьбаккхара йола таронаш. Халкъ дотдоахаш да экономика даькъе юхейнса халонаш хургйолча администраце д1айоахаргхиларга, дукха нах хьабе болх боацаш хилара, къе хилара проблемаш къоастаярга, шийна дагалаттараш кхоачашдарга. Цхьабакъда, къахьегамхоша дика кхетаду 1аьдал халкъа хьал тоаде в1алла хьашт доацаш йолча буржуазни правительствана бе г1оргдоаг. Цудухьа д1ахо а шоай бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабе тешаш бу уж.

В. ЧУКИН.
О. ШИРОКОВ.
М. АРТЮШЕНКО.
(ТАСС).

ШКОЛЬНИ РЕФОРМА—МАССАНЕ ЮКЪАРА Г1УЛАКХ

БОЛХ Д1АБОЛАБЕННАБ

Республика дикаг1чарех лоарх1аш я Грозннера № 50 йола юкъера школа. Школьни реформа чакхъяккхара цига дечох тха корреспондентага дийцар цун директора П. П. Белова.

Павел Павлович, принципиальни лоарх1ам бола декхар да берриге кагирхой к1оарга дешар дийша ца 1еш, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка хьинаре къахьегара профессиональни кийчо йолаш кулга 1алашдар а. Из г1улакх миштта латт шун школе?

— Школьни реформо а «Дешархошта къахьегама кхетам лулга, хьехилга, профессиональни ориентаци елга а цар общественно пайдане, оасаре къахьегаж в1ашт1ехьбоаккхилга а тоадара хьакъехьарча» КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советен социамо а кхуви йоаг1а т1ехье къахьега кийчьяра оттаь комплексни программа кхоачашье езаш хиларо д1адех даьчун анализ елга а, дане даргдоаца декхараш белгалделга а, д1ахо болх тоабелга а.

Цу даькъе оаха къоастадаьд де дезар. Эггара хьалха дешара процесс тоаьйй оаха. 1илмо д1адеххача тайпара в1ашт1ехьбаьккхаб тхоай болх. лаккхьай хьехархочун говзал, дешар - кхетам бaлара процесс дика хиннай. Д1ахо йодача хана НОТ кхы а ч1оаг1аг1а хьехархой дешархойн балла юкъейоалае, дешархой самоуправлени къаьстта дег1айоалае лерх1 оаха.

Къаьстта лоарх1ам боаккхе да дешархой къахьегам бедаш кхебелга. Цунца цхьана уж 1омабе беза знанешта т1аккхуаш хила а. Из тахан Даьхено деш дола социальни заказ да. Цу балха керттера дукъ хьехархочоа т1а дуж. Цудухьа халкъа образоване болхлой говзал лакхъелга профессиональни хинне да 1еш, политически а лоарх1ам болаш х1ама да. Керттера тхоай декхар цох лерх1 оаха.

—Павел Павлович, дешархошта профориентаци ера фуд оаш даьр, де лерх1ар?

— Школьни реформо а вахаро а керттера д1адехар — къахьегама кхетам луш къона т1ехье кхеяр. Бахьда, тхона 1аламаьтe хала да из болх беззача а боаг1ача а тайпара бе. Ийс б1аь дешархочоа лаьрх1а йолча тха школе дешаш ши эзар ах эзар гаргга саг ва. Цудухьа тхона тоъаш дац классни ц1енош. Кхы де х1ама а доацаш цхьоалаг1ча классашкарча занятешта, «уплотнени» а я цхьа ц1а дукха дакъикка. Цунах механически цех яь оаха. Цига д1аоттадай 7 токарни фрезерни станок, сверлильни слесарни верстакаш.

Иштта, тха мастерски кхоачашду города а республика а школий заказаш. оаха ду металлически когаш дола дешархой истолаш, керда хьалхьаш йолча школашта лаьрх1а вешалкаш, школьни библиотекашта стеллажаш. Нохч - Г1алг1ай АССР культура министерства ремпромкомбината лаьрх1а ю креслаш ч1оаг1деш йола деталаш.

— Дешархой къахьегам лакха оасарле йолаш в1ашт1ехьбеккхар дукхача даькъе тийше да базови предприятеша дача новкъосталах а.

— Тха базови кхо предприяти я. Царех ца1 ДСК—ц1енош деш йола комбинат. шоллаг1ьар Нохч - Г1алг1ай АССР бытовой г1уллакхаш дара министерства РСУ, кхоалаг1ьар торгове техника спецкомбинат. Цу предприятешца оттадаь, дешархой къахьегама кхетам луш кхебара договораш да тха. Уж х1анз тха дешархошта балха моттигаш 1алашъеш ба. Х1ара шере цар кийчвертва тхона лаьрх1а тхьаьнтт электросварщик. малар. Холодильни а торгови а оборудованена ремонт ю слесарь, кхьоле специалисташ. Царцара тха г1улакх во латтац.

— Кхидола г1о дой шоана базови предприятеша?

— Ду те Иштта, укх шера тха ерригача школа зданена к1ир техар ДСК болхлоша, шоллаг1ча этажа коридоре 380 квадратни метр паркет йиллай. х1аьта РСУ къахьегамхоша цхьоалаг1чен, шоллаг1чен, йиъалаг1чен этажаш т1а чухьвахье капитальни ремонт аьй- спецкомбинато массаза а йоацио ю тха школьни столове. Республике эггара дикаг1ьарех я тха дешара кабинеташ. 15—16 шера цхьан метте болх беш хьабоаг1а тха дукхаг1а бола хьехархой. 1алашьте ч1оаг1а бувзам ба тха ц1енош деча комбинатаца. Кест-кеста тхаьга воаг1а цун директор Ж. Нодоев, эшшаш дола г1о ду. Масала, дукха ха боашнц школа 1аша кийчьеш тхона эшаш хилар вызка. Из яйтар, бераш лакхала а гаьнаг1а а кхуасалуча моттигашка йилла г1ум эшар. Ши машина г1ум яйтар. Школа гонахьара карт тоаеча эшаш хинна цхьаьца материалаш елар.

Цо бизза кхетабу школьни реформа лоарх1ам. Дикадар массава иштта валаре.

Интервью д1аяздир
В. АБАДИЕВ.

З1АМИГА БОЛЛАШ 1ОМАБУ

Школа ков, хетаргахьа, эггара дукхаг1а гаьнаш ят1а зона я Долински яхача поселке. Дукххача тайпаех йола гаьнаш к1отарташ яг1а школа лаккхача зданена тоннахьа. Дика г1уламх даь йола парк, клумбаш хьахьокхаш лелаш биологи хьехаш йолча Л. А. Старинскайс ц1ераш йоахар из хозне, цецдаккхарш йола 1аламан ч1егилг хьаьш ч1оагг1а хьаьхийтача классай, къаьсткъаьстача берий.

— Деррига а берий кулгаша ду тхаьига. Долче, хьамсарг1а хул царна школа. Уж байхаш деш къахьегаш на 1амо... Нахаха санна цо ег1а га бера кхела юкъебоарле. ... санна цу гаьнах уйла е, дуна фу эш хьежа из доле, тешшане але йиш а, къахьегаш цуьна дуьцаш хозаш доле хьаьма а доаваш, ший къахьегаьна кхетадаь хьама да, аьлла.

Амма бераш-м к1езигдукха къахьега а га йогла йола 1ап, пар-м школьни участке селекционни балхаш а ду. ... дег1а ахара чоалхане процесс кхетае а цунах практически пайда ийбе в 1омалу. Цига я хьаьь эггара декоративнег1а йола гаьнаш кхето питомник.

Л. А. Старинскаяс а цун г1оьнчаша а ч1оагг1а доккхал деш дола х1ама да грозненска сортоучастьа новкъосталаг1а школа коа хьаьнь гурахьа дуьча к1и сорташ кхедеш йола делянкаш. Дуь сортах дола к1а дина т1адальнад. ...

... харча моттиге хул Долински школе дешаш дола бераш. Иштта хилар укх шера а. „Грозненский» совхоза цхьоалаг1ча отделене шоашка делае хьаеннача 20 гектара т1а во кхеэнзар цар доакъара свеклаш.

Кердача реформага хьежжа организационни г1уллакхаш чакхдоах школе. Дешархошта къахьегама кхетам тулгеш профессиональни кийчо елгеи овлангаре хувцара тоешш а материальни база. ...

... школа йистейоаккхачоа аттестатаца цхьана д1алу цун юрта механизатора специальность хиларах дола тешал. Цо шеко а йоацаш г1о ду з1амигача сага ший вахара никъ харжа.

Педагогически коллектив г1ерт дешархошта къахьегама кхетам балара формаши методаши аргайоахаш тоае. Цу г1уллакхи лаьрх1а яр дешархочун лоiам дег1абоалабар школьни реформа Керттера ...

А. ШАМСУТДИНОВ.

«Модернизаци» яра бальнах производство лаьг1 а яь, дукха болхлой балхара д1абаха г1ертача йоккхача нацин... тала дуьхьала къовсам ч1оаг1беш ба французски къахьегамхой.

«Юманите» г1ара хьаьдача сурта т1а: мехка йоккхагiйолча «Техник» яхача 1алма-промышленни фирмера г1уллакхера нах—уж гобаьхьа хьалха шоаг1а болх моттигаш к1езиг... г1ертача дерекцена духьаларча протеста демонстраце.

ТАСС фотохроника.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

Сийлахь - боккхача Даймехка тӀем тӀа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара юбилей гарга кхача ме йолл, дукхагӀа бозам хул наьха цу бирсача, бакъда, денарерча ханах. Даьхе лораеш шоай синош дӀаденнача бӀухоех, цу тӀема халонех чакхваьнна, тахан хозахеташ «тӀема ветеран» яхаш, вай сийдеча сагах дукхагӀа хӀа довза.

Цу даькъе къаьстта чӀоагӀа наьха теркам тӀаозаш хул республикански краеведчески музее кийчъеш йола выставкаш. Дукха материалаш я цига Нохч-ГӀалгӀай халкъо Сийлахь боккхача Даймехка тӀем тӀа гойтача деналах, къахьегамхоша тыле хьийгача къах дувцаш. Цу дерригнех дика а хоза а дувц укхаза баьхкачарна тӀема ханах экскурсеш еча музея советски замай отдела заведующе Вахаева Луизас.

А. БЕК.

СУРТА ТӀА: аргӀазара экскурси чакхйоаккхаш я Л. Вахаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЭСКАРХОЧУН КНИЖКА

Сийлахь - боккхача Даймехка тӀем тӀа хинна Добриев Муса Добриевич эскархочун книжка хьабе а делла, хано ӀажаргӀбесса ераяьча цун оагӀошка хьежа волавелар. Эггара тӀехьашкарча оагӀонех бӀарг кхийттачул тӀехьагӀа юха соцавелар, уйлане ваха. Цу тӀа яр цукна цӀанха а йицлургйоацаш Берлине яь белгало.

Доккха са а дьккха, йист ца хулаш, корах ераххьежаш латташ дукха ха яьккхар ветерана. Къаьга мальха ди дар из, массаларлар а санна дола мальха ди. Цхьаннахьа «тӀемах» ловаш бар кӀаьнкаш. Зовне екар котбаьнна рий озаш. Чам боацаш велакъажар даьлар Муса Добриевичага. Моп салтий байнабар «Котало!» яха дош хала хьагаш, Берлине дӀа ца кхоачаш.

— Со-м ирав долаш саг хиннав хьона. Массаьла чоенаш йир сона, хӀаьта а Берлине нхаьчар.

Цун бе доалла кишка хьа е ийце, эггара хьалхара оагӀув хьаелл из. Дукха шераш хьалхагӀа сийнача шаькъаца яздаь алапаш, кӀенанг - дукха бесаза даьннадале а, дешалургдолаш дар: «Муса Добриевич Добриев, 1920 шера ваьв Гвардейское яхача юрта, нохчо ва, СССР Герзашцерча Низашка тӀаехьийхав. 1940 шера 10 феврале 72-ча стрелкови дивизе 10-ча къаьсттача артиллерийски полке дӀахьожаваьв».

— Цу хана город Выборге яр из полк, — яхаш дувц Муса Добриевича. — ТӀом хьале хьалххагӀа Латве дӀайигаяр из. ТӀом болабелла дукха ха ялале чов йир сона. Пхийтта дийнахьа дигар тхо госпитале немцаша дӀалаьцача территоре тӀа гӀолла. Город Горьне кхаьчар, хӀаьта цига лораша са могадал юха меттаоттаеш бӀаьха бит бутт баьккхар аз.

Госпиталера араваьнначул тӀехьагӀа Малхбузен фронте, 27-ча форда бригаде кхоач М. Д. Добриев.

— Эггара халагӀа йола ха яр из, — йоах цо. — Москвана тӀаьхкача гӀертар моастагӀа. ХӀаьта оаха долла хӀама дир фашистий низ юхакъувларал совгӀа. ТӀехьашка кхоссар дукъа а. Тха бригада цу хана город Березкера гаьна йоацаш латтар, городаш Никольски Калинин мукъайоахача данъа лоацаш.

ЧӀоагӀа уйла тӀаахийта, дӀаьхха дувц цо моастагӀчох Москва кӀалхарьяккхар дукъа баьча тӀемах. БӀарга мел дайнар, мел лайнар дийца ца валлал дукха дар. Вешта, память а яц хьалхагӀа санна.

ДӀахо хьаелл аз цунгарча эскархочун книжка оагӀош. Ӏодеш: «1942 шу. «За отвагу» яха медаль еннай М. Д. Добриевна». Шийэггара хьалхарча совгӀатах ма дарра дувцар дех аз ветеранагара.

— Сталинграда юхе дар из. Таннашта еттача тха ворхӀ йоккхача топо бутт гаргга ха яьккхар обороне латташ, немецки таннаш хьатӀа ца йохийташ. Цу хана со йоккхача топа командиралла хьожавир. Цига тӀом баьча дукккача салташта правительствении совгӀаташ тийлар.

ШоллагӀа медаль 1944 шера Ленинградски блокада хоадаеча даькъа лацарах еннай Добриевна. Цига тӀом беш юха а хала чов льй цунна. Юха а госпитале... ХӀаьта вийрзачул тӀехьагӀа — тӀем тӀа. Цул тӀехьагӀа дакъа лаьцад Польша, Чехословаки мукъайоаккхача, Берлин йоаккхача.

Хьаехк аз тӀема ветерана книжка оагӀош, цар тӀара шаьра бӀаргагу сона тӀемаца Берлине кхачалца вахача салтечо бихьа никъ. БӀаьхен хален хиннаб из никъ.

А. ХАЖМУРАДОВ.

ИРАЗЕ САЙРЕ

ЛадувгӀа ухараца сихха хьалъюзаш латтар Урус-Мартановски ДК зал. Концерт дӀадоладала кхы а массехк минут йисаяр. Сценана тӀехьашка доаллача зӀамигача цӀалга чу а гӀараш яр: «ТӀеххьара» йийцаяр программа, иллеш доахаши зурмаш лекхаши хилар муызканташ, цудухьа хала дар цӀи яьлча санна сиха хьувзачв цу наха юкъе гӀийло, ши-пӀийца аккардеона лаьнаш детташ вагӀар малагӀа ва ха. Хьаеллаеннача нӀаьрах дӀачухьежача бӀаргагора «Творчески балха 10 шу» аьнна яздаь плакат тӀалотадаь йола сценана тӀехьашкарча цӀалга миӀнг.

Цу дийнахьа ДК гулбеннараша белгалдоаккхар самодеятельни композитора Кантаев Мувсай творчески балха итт шу дизар.

ТӀехьагӀа Мувсас аргда, концерт дӀадоладелале яьккхача цу массехк минута дагадехар шийча дукха ха хьалхагӀа доттагӀчунца Усманов Ираналца хинна къамаьл. Цу хана уж шаккхе а республикански музыкальни училища студенташ бар, каст-каста дагаухар царна шоаш бокъонца бола композитораш а хинна дӀоттаргболеи шоай иллешка ладувгӀаш дукха нах хургболеи ханаш.

Дагадаьллар кхоачаш хилар. Малаа тахан, масала, И. Усманова даьккха «Дагмара» яха илли ца довзар? ХӀаьта М. Кантаева иллешм ладувгӀаш мел хиннарашта а дика довзаш да.

Эггара хьалхара цун илли «Хьамсара лаьтта» яхаш дар. Ше шек воллаше а, радио дахьа лаьрхӀар из кхоалагӀча курсе дешаш хиннача Кантаева. ТӀаккха цига дӀаяздир цун из.

Цул тӀехьагӀа арадаьлар «Хьа зовне оаз», «ГӀаьнарча цӀантага», «Хьамсара Нохч-ГӀалгӀайче», «Хьасто сагот-ду» яха моттигерча поэтий Х. Сатуева, Я. Хасбулатова, Х. Дамбаева, А. Дидиева стихаш яздаь иллеш.

— Сай иллешца ала бедам ба са: дӀахьажал, мел хоза да дуне! Хьа цӀи йовзари ца йовзари — из хьисапе дац, хьисапе да хьа ашараш екари цар ваьха самукъадаккхари, — йоах Кантаев Мувсас.

10 шера 10 совгӀа илли яздаьд цо. Дукха да уж е кӀезига да. ХетаргахЬа, сел ништа кӀезига а дац, нагахьа санна Кантаева деррига иллеш радио чун телевиденеи гӀолла каст-каста денаш хилар, республика дукхача самодеятельни коллективай репертуара юкъеухийташ, духхьал дӀа, бовзача а ца бовзача а наха доахаш хилар теркалдича.

Алхан - Юртовски берий музыкальни школа директора Кантаев Мувса Увайсовича кабинете латтача шкафа цхьан тарке тӀа лаьхата листай бӀаргча цӀов улл поэтически мутӀараш — хургдолча, хӀанз яздаьза долча иллей текстиш тӀайолаш. Цар а иштта дӀаьхен иразеи вахар хургда аьнна хет.

...Концерт чакхдаьлар. Композитор дег тӀара даьккъала вувцар республика тайп-тайпарча районашкара баьхкача иллеш оалараша: Н. Купчиевас, В. Абдулова, Р. Астемирова, Х. Исмаилова, М. Уадамирова, Р. Даудова, поэташа, ладувгӀа баьхкараша. Ӏалаьмате дика концерт дар, баркал хилда шоана иллеш бахьан долаш!, — йоахар цар.

Е. БЕЛОТЕЛОВА.

ЮРТ: СОЦИАЛЬНИ ХУВЦАМАШ

ХЬАЛХАРА ГӀА

Советски наьха культурин хьашташ кхоачашдар эггара хьалха сага йоакхо яр долла белгалдаьккхад КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума, бе а дац из йоакхо минчахьа: школе е клубе, колхозе е кхыча производстве еш хилчахьа. Къахьегарал совгӀа, хоза салаӀа, шийн духовни хьашташ кхоачашде дезаш ва саг. Вай дукха дувц дика вӀашгӀехьаьккха производство, лаьтташ делаьдара лакха культура йолча боахамех. Цунга кхача безам бале дукха хӀама де деза. Хила еза дийна, шоай гӀулакх кӀоаргга довзаш, массе оагӀорахьара дегӀаьхна кадраш. Хаттар отт: мишта дергда из? Укхаза эн культурно - клетам луча, спортивни учрежденей, колхозий, совхозий, производственни предприятей вӀашагӀтеха низаш. Цу тайпара хьахинна а культурно - спортивни комплекс (КСК). Тхаццига цун йерггера учреждени хинна дӀаьттад Нестеровская яхача станицера 750 моттиг йола керда культура ЦӀа. Цу чу я берий художественни школа филиал, художественни мастерской, бе-беча кружокий, клубий, любительски объединеней балха лаьрхӀа кабинеташ кийчъяьй. Боккха низ болаш я культурно-спортивни комплекс, цуна чубоагӀа киноустановка, йиъ библиотека, ворхӀ цӀе уголок, «Урожай» яха спортивни общество, ветераний совет, быта ЦӀа, унахцӀено лоралуча учреждениеш, школай спортзалаш, книжни тика, цу балха кулгалде аьнна вӀашагӀъехьай яхайтта сагах латта координационни центр. Цун беррига членаш тӀаьцоагӀбеьб секцешта, царех я идейно-политически, атеистически клеташ балара, художественни кхоллама яр, кхьяраш. Оаха из болх формаш лелабу алийта лелабац.

Масала, КСК структурана ше чубоаш хиларах тарра, тха колхоза шийна хьалхашна тайп - тайпара денхараш оттадаьдар: юрт тоае, культура ЦӀа хьаллен цун хьалхашкара майда хозъея, хьийбеш, кхаш лелалдерапта, механизаторашта дика къахьега таро хулийташ дола балха хьалаш хьакхолла аьнна. Уж дуаза кхоачашдаьд.

Цул совгӀа, станицерча наьха вахар аттача доаккх хьалдаьча быта ЦӀено, аптека, бане, болх бе йолаеннача промтоварни кердача тика, больница, иштта хьагье дерхӀ керда школа а. Колхоза кулгалхоша йоакхо ю наха балха цӀеноши хьалдара, цун теппая дени я хьаеш латта кьона колхозникаши специалисташи бахарбола городок. Оаха де дерхӀарашта юкъе я стадион, спортивни зали пеи дара Ӏаш а болаш йола салаӀара зонеш. Культурно - спортивни комплексо шийна хьалхашка оттадеча декхарех да дерригa бераш кхуввбоагӀарашп шийн балха юкъесхар, уж массе оагӀорахьара дегӀаккхувлар, дезала, школа, КСК-ана, общественноста юкъера бувзама чӀоагӀдар.

Сакъердамен хозен чакхйоах мероприятеш, царех да хьалхарча боали, пӀоалпа, ялата цӀейш. ХӀара бетта хӀапа хилац аьнна хул хьайбаш лелалдерий ди, цига хьех школьникаш. Чакхйоах профориентацех йола, тайп - тайпарча профессей вӀашагӀкхетар, болхлой кулгий поэзи яха сайренаш. Цудухьа, цаховш нийсденна хӀама дац болх бе йолаеннача шурий кердача комплексо хагирхоех 70 саг къахьегаш хилар, уж ба Нестеровски школа чакх ца яьнна ферме баьхкараш.

Каст - каста хул яшт, кхедераш, дезала династеш хесташ йола сайренаш, уж кийчъяра юкъе дакъа лоац КСК еррига подразделенеша. Из мишта хул дикагӀа дӀагойтар духьа цхьа масал доаладергда аз.

Кийчъеш яр Сийлахь - боккхача Даймехка тӀема ветерана В. С. Нечаева хетаьа сайре - портрет. Ветераний совето цох материал гулье гӀо дир, моттигерча поэто стихаш язйир, художественни школа портреты совгӀата ла сувенира кийчйир. Моаршал хоаттача юкъе дакъа лаьцар школашеи комсомольски бокклошеи. Книжки тика книжкаш дера цига дохка, колхозо шийна хьатӀанйцар сайреи материальни оагӀув. Бухсоцаш цох хьахилар доккха цӀей.

Бакъда, кхочаи хилла бец бац спортивно - унахцӀено чӀоагӀъяра болх, цун бахьан — материальни база эсала хилар. ТӀа тхов бола спортивни зал яц станицерча общественноста шийн унахцӀено чӀоагӀъе. Цудухьа спортивно - унахцӀено тоевча школай спортзалех, колхоза а школай а спортивни майдах пайда а эцаш чакхъяха дерхӀ уж мероприятеш.

Культболхлоша доккха дакъа юкъехьу тха колхоза производствана. боахама кулгалхоша хам бу цар дечун, церца дӀа-юха айха гӀулакх а лелалдеш костюмаш, оборудовани эца, мероприятеш чакхъяха ахча хьежаду. Материальни таронех, идеологически низех хьакъьалца пайда эцаро дикача оагӀорахьа эргдоаккх станица кхуц-сибат, гӀо ду нагархой станице дӀачӀоагӀбара, долче, гӀо ду цо юртера кадрий проблема къоастае а.

Комплекса болх тхоне керда гӀулакх да, кӀеаига дац цунца дувзаденна къостаде дезараш. ХӀаьта а, ала йиш я культурно - спортивни комплекс хьалро дика дир юрт, аьнна.

Ю. ЗИБОРОВ,

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатель.

Назрановски района № 22 телеательеи воккхагӀвола радиомеханик волаш 1976 шера дена болх беш хьавоагӀа Сагов Мухьмада Вахит. ХӀара бетта плане ио тӀехкхоачашъю.

ХӀаьта къонабарашта дика хьехамча а ва из. Цун воввкъосталла телерадиоаппаратура тоаяра говзал кара а ерзаьб, дика болх беш ва укхаза Муружев Амирхан.

СУРТА ТӀА: Сагов Вахит, Муружев Амирхан.

И. ПЛИЕВА сурт.

Тха консультацеш

КЪАХЬЕГАМА ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕРА КЕРДАДАРАШ

Социалистически къахьегама дисциплина — из да къахьегама чурча распорядка правилаш йиза кхоачашъяр хинна ца Ӏеш, шийн балхаца саихетаме, творчески гӀулакх хилар а, из ма могга дикагӀа бар а, балха ханах ма могга оасарегӀа пайда эцар а.

Къахьегама дисциплина Ӏалашъяра беш бола болх къахьегамах долча законодательствах хаза йиш йолаш бац.

ХӀанзарча хьалашка къахьегама дисциплина толхалр СССР Конституце хьаькала къахьегаре тӀадожадаь декхар кхоачаш ца дар санна лоархӀ.

Прогул яхача деша чулоацам кӀоаргбаьб 1983 шера 12 августерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указо. ХӀанз прогул лоархӀ корта бола бахьан доацаш бӀарччача дийнахьа балха ца вар лаьрхӀа ца Ӏеш, бӀаргчача балха дийнахьа вӀашгтта е юкъ-юкъе тӀера вувлар, нагахьа санна балха воацаш яьккха ха еррига а цхьана вӀашагӀтехача кхаь сахьата балха воацаш хиннавале. Цул совгӀа, теркалде доагӀа, малар менна веха а волаш балха вар эггара ногӀча тайпара къахьегама дисциплина толхаяри къахьегама договор дохадара дола бахьан долга а.

Цхьабакъда, практико хьахьоккхачох, предприятей организацейи кулгалхоша, профсоюзни комитеташа къахьегама законодательства нормаш кхоачаш ца яр бахьан долаш республика хаикъа боахама тоъал доккха материальни зе хул законагӀа доацаш балхара дӀабаьха е кхыча балха тӀа бахийта болхлой юхаоттабеш царна ахча далийза дергдоацаш хиларах.

1983 шера 11 августа «Горскнефть» НГДУ ОРС-а начальника Индербиева тешам байнаб аьнна балхара дӀаьккхаяр поварий бригадир Л. М. Хусумбаева профсоюзни комитетаца дага ца а воалаш, пршназа трудовой книжкен из дӀаьккха кхо бутт баьнначул тӀехьагӀа мара дӀадешадаш цунна.

Хусумбаева гӀожагӀча тайпара закона духьале а яь балхара дӀаьккха хиларах судо решени а яь шийн балха юха тӀаяхийтай из.

Цхьаболча кулгалхоша 1 шерага кхачанза бераш долаш бола кхалнах-новной балхара дӀабоахача хана закон терналдац.

Назрановски мельзавода дукккхача шерашка йоккхагӀйола экономист йолаш болх баьб Т. З. Котиковас. ТӀаккха штаташ кӀезигъяьй аьна балхара дӀаьккхай из. ДӀайоаккхача хана цамогаш долча берага хьожаш больничнегӀа хиннай Котикова. Цхьабакъда, из дӀаяккхийта ше раьза хулача хана профсоюзни комитета председателa А. Х. Оалгова теркалдаьдац Котиковай жкдивеси пхи бер хилар а хӀаьта иштта из балхара дӀаяккхале 3 ди хьалха йоккхагӀйолча экономисталла цуны болхлo хьа хӀана ийцав а.

Назрановски районни халкъа судо Котикова шийн балха тӀа юха а оттаь, шийн бехк боацаш цо балхах яьйна ньккхача хана доагӀа алапи дӀаденнад цунна.

Уж хӀамаш нийсу болхло балхара дӀаваккхарах дола дош масса оагӀорахьарен кӀоаргеи ца тахнар бахьан долаш.

В. КОРОБОВ,

НГӀАССР юстице министерства воккхагӀвола консультант.

Хьамсара кхалнах!

№ 14 йолча, «Тийга еча хӀамашта мел эшар» яхача (Победа проспектагӀа, 12), тика чу пергӀатта доххаш дӀахӀада — Японе даь къоарза эзза дола даьри 12 соми 50 кепигна доаккхаш.

Тика тӀа даьхкача шу эца йиш хургья къаьга, сийрда бесаш, хозе эзаш хола даьри. Цунах хьае хегаргьа хӀанзарча модага хьежна йола хоаш шит, хаьит.

Дувла тха тика тӀа.

«Промтовары» яха объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Юханхайна, гермистаце!».
9.05 — «Поэртал а тӀехьа саг йоаллар». Художественни фильм.
10.50 — «Биосфера эталонаш». Телевизионни документальни фильм.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Социалистически мехкий документальни фильмаш: «Иена. Города портрет» (ГДР), «Вай ха — вай ди» (ЧССР), «Волински къаман музей» (ПНР), «Прикладной искусства музей» (ВНР).
15.30 — «Ха а ха, Ӏома а ая».
16.00 — Тха корреспондента дувц.
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Массаннаьта йола стадионе».
17.05 — СССР АН академика Д. С. Лихачевца школьникаш вӀашагӀкхетар.
17.50 — Ф. Мендельсон. Итальянски симфони. ДӀалокх «Левандхауз» яхача симфонически оркестра. Дирижер — К. Мазур (ГДР).
18.15 — «Юртабоаккха школа».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Социалистически Къахьегама Турпала, боазонхочун С. Сартанова выступлени.
19.15 — Лирически илле концерт.
19.55 — «Столкновение» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Вай уж наьхъаш дица йиш яц», «Поэзи». Е. Исаев.
21.55 — С. Рахманинов. № 2 йола симфони.
22.45 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Са кхай седиъа». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 5 класс.
9.05, 13.00 — Французски мотт. Хьеха 1-гӀа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Саги дуи гонахьен.
10.35, 11.40 — Советски пачхьалкхен а бокъон а кердаш. 8 класс. «Номер цӀ йола бокъо». СССР граждана къахьега бокъо хиларах.
11.05 — «Ӏилмен вахари».
12.00 — В. Маяковский, «Владимир Ильич Ленин» яха поэма. 10-гӀа класс.
12.40 — «Саги Ӏарами». Ӏилма-довзийтара фильм.
14.45 — «Пушкински поэзи дунен тӀа». 1-гӀа передача.
15.35 — «Кердадараш».
17.15 — «Бурый ищет единомышленников». Телевизионни фильм.
17.40 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кинообозрени».
18.00 — Документальни фильм.
18.10 — «Дунен хилхьарта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.25 — Киножурнал.
18.35 — «Нохч-ГӀалгӀайчен де».
18.55 — «Вайн дин».
19.23 — «Тхо» — «хьалдараш» даьц. Фильм.
[illegible]

21.35 — «Трест» яха операци». Йиъ серех дола телевизионни художественни фильм. 1-гӀа сери.
22.55 — «Фецара хоровод». Парашютистех дола документальни фильм.
23.10 — «Кердадараш».

5 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — СССР АН академика Д. С. Лихачевца школьникаш вӀашагӀкхетар.
9.20 — «Столкновение». Художественни фильм. 1-гӀа сери.
10.25 — «Путешественникий клуб».
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Советски саг бахьан». Документальни фильмаш: «Керда вахар къоаьалду аз...», «Веланъяморо ду гӀулакх», «Сергиевски минеральни хиш» яха курорт».
15.35 — «Ленинградски радиои телевиденеи В. Андреев цӀерагӀча эрсий халкъа оркестра концерт.
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Пачхьалкхен вайн».
17.05 — «Сакъердаме старташ».
17.50 — «Наргис» яхача Пачхьалкхен фольклорно - халкъара ансамбла концерт (Афганистан).
18.15 — «Гоазама кулгаш».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Дунен нагирхой».
19.40 — Телевизионни хьайпар-конкурс. ДӀалокх Московски областерча Раменское яхача города «Сатурн» оалача культура ЦӀен духовой оркестра.
19.55 — «Столкновение» яхача художественни фильма премьера. 2-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Арсеньева наькъа тӀахь» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
22.55 — «Тахан дунен тӀа».
23.10 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Каратау: тхьоалегӀа бӀаьсти». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Астрономи. 10-гӀа класс.
9.05, 13.05 — Немций мотт. Хьеха 1-гӀа шу.
10.05 — «Ӏилмен вахари», «ВорхӀлагӀча рейса хроника». 2-гӀа передача.
10.35, 11.40 — Юкъера биологи. 9-гӀа класс.
11.00 — «Мамай школа».
12.10 — «НПМК-ра технически прогресс». Новолипецки металлургически комбинатах дола Ӏилма - довзийтара фильм.
12.40 — Зоологи. 7-гӀа класс.
13.25 — «Истори оагӀонаш». «Болхло хилар — дакъа хилар да». «Серп и молот» яхача болхлой коллектива сийлахьа къахьегама традицех.
14.25 — «Пушкински поэзи дунен тӀа». 2-гӀа передача.
15.15 — «Кердадараш».
18.00 — «Кердадараш».
18.20 — Баскетболах кубкаш яьккхар кубок. [illegible] ПАОК (Греци) — «Жальгирис» (Каунас). [illegible]
20.20 — «Вийса дахаргаш хийла шун, бераш!».
20.30 — «Социалистически денхараш. Мишта кхоачашду уж?» Нохч-ГӀалгӀай шинар ДУ завод (гӀалгӀай меттала).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Трест» яха операци». Художественни фильм. 2-гӀа сери.
23.15 — «Кердадараш».

РАДИО

4 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
8.36 — Илли дӀовал А. Хамхоева (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Пятилетка гвардейцаш» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — «Ши дуне — ши тайпа вахар». Беседа (эрсий меттала).
16.16 — «Юртарча къахьегамхошта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — И. Дунаевски опереттай оагӀонашка гӀолла.
17.43 — С. Димаева иллеш.
18.31 — «Къона талантащ» яхача циклара концерт.

5 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.36 — Илли дӀовал Б. Дидигова (нохчий меттала).
11.15 — «Парта пленум — халкъа пленум». Беседа (гӀалгӀай меттала).
11.30 — «Спортивни Нохч-ГӀалгӀайче» (эрсий меттала).
15.15 — «Нагирхой вахари» (нохчий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера хьал (гӀалгӀай меттала).
16.15 — «Хьона, Даьхе, салтечун догӀ» (нохчий меттала).
16.45 — КПСС ЦК июньски (1983 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Идеологически болх дӀахьо тоабар» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Хургболча хьокхама йоакхо яр». Беседа (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Т. Яхьиев. «Шуберт Венгре». Музыкальни дувцар.
17.42 — Халкъ делакъеж.
18.06 — Халхара ашараш.
18.37 — Оркестрови пьесаш.

Хоттам

Тахан республике гӀоллеа Грозне моржаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгӀо лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 1—6, Грозне 2—4 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моржаш а йолаш цхьайолча моттигашка лаьгӀо лоа а делхаш, дохк а доалаш, тайп - тайпарча саргӀоашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна —5 —10, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактора заместитель И. М. ХАМХОЕВ.

ФЕ ХИЛА

Укх тӀеххьарча беттанша республике тоъал дукхаГӀа хиннад гӀашлой юкъе болаш дола транспортни хатараш. Нерттерча даькъе уж хул дисциплина йоашаш бола, [illegible] лашдара вай пачхьалкхено дукха средствваш дӀаухийташе а, накъагӀа лелара дисциплина толха ца йича Ӏац гӀашлой.

Укх шера дӀабахача цхьайтта бетта 181 хатар хиннад республика накъашка гӀашлой хула а бола. Цига вийнав 34 гӀашлой, 154 гӀашлоча чевнаш яь.

Цхьабакъда, харцахьа накъа тӀа яьнна гӀашло шоашта бӀаргавайча, водителаш дехарийла ба из машина кӀалниӀслургвоацаш дола хӀама де.

Назрановски районе, Пхьилекъонгий - Юрта, № 2 болча юкъерча школана юкхе «Сельхозтехника» районни отделене доалахьарча Г-53 болча грузовой автомобила водителя М. Н. Оздоева машин тӀатехай 10-ча класса [illegible]

Город Грозныйрча Ленински района 1570 автоколонна доалахьарча грузовой автомобила водителя А. Ж. Аддамирова Чукотски улицагӀа Ӏовдаш машин тӀатехай пенсионера А. М. Тамурзиева, хӀаьта цигара больнице вихьа из массехк ди доаллаше а веннав.

Октябрьски районе Г-24 болча автомашина водителя М.- Х. У. Атаева — Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен университета [illegible] шаккхе а кӀаьнк веннав.

Цу районе «Жигули» яхача автомашина водителя, Шалински района «Новая жизнь» яхача юрта вахача И. Х. Эсамбаева Ханкальски улицагӀа ӀовоагӀаш машин тӀатехай гӀаш водаш хиннача А. Гелагаевна. Хала човнаш яь а воаш цигара больнице ихьав из.

[illegible]

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-65-07; бехктовкъаш секретара — 2-84-69; отделаш: партийни вахара — 2-64-04; промышленностен транспорта — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректоре — 2-89-85.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-64-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-85.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттен деношка.

СФ00317. «Грозненский рабочий» издательства типография, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5039.